

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Κίνδυνοι Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Βασιλόπουλος Γεώργιος ΑΜ 15691

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΛΥΜΠΕΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Copyright © 2019

Βασιλόπουλος Γεώργιος

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος, All Rights Reserved

Ευχαριστίες

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου για την στήριξη, υποστήριξη και συμπαράσταση και οι οποίοι αποτελούν για εμένα συνεχή πηγή έμπνευσης. Αυτή η εργασία αποτελεί και δικό τους έργο καθώς με το παράδειγμα στάσης ζωής τους καλλιεργούν την έμφυτη περιέργεια, την ανάγκη αμφισβήτησης των κοινωνικών φαινομένων και την ανάδειξη της προσωπικής εργασίας για το κοινωνικό και ατομικό όφελος.

Οφείλω επίσης να ευχαριστήσω και τον εισηγητή της εργασίας αυτής κο. Γεώργιο Λυμπέρη, ο οποίος με στήριξε στη διάρκεια εκπόνησης αυτής της εργασίας και του οποίου οι επισημάνσεις ήταν πολύ σημαντικές για την άρτια ολοκλήρωσή της .

Περίληψη

Η ένταση και η διάρκεια της τελευταίας Διεθνούς Οικονομικής Κρίσης για το μέγεθος της οποίας μεγάλοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί αλλά και κράτη φάνηκαν να μην είναι έτοιμοι να αντιμετωπίσουν, έφερε ξανά στο προσκήνιο την ανάγκη μεγαλύτερου ελέγχου στον τρόπο και τις διαδικασίες λειτουργίας των τραπεζών. Αντίστοιχες προσπάθειες ρύθμισης των τραπεζικών εργασιών που είχαν γίνει στο παρελθόν χαρακτηρίζονταν από μεγάλη αδράνεια στο συνεχώς μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον και είναι προφανές ότι οι όποιες προσπάθειες ρύθμισης θα πρέπει να γίνονται με έναν δυναμικό τρόπο που θα συνοδεύει την εξέλιξη της οικονομίας και δεν θα ακολουθεί τις εξελίξεις,

Λέξεις Κλειδιά: Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Πιστωτικός Κίνδυνος, Κίνδυνος Αγοράς, Λειτουργικός Κίνδυνος, Βασιλεία, Βασιλεία III

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	3
Περίληψη	4
Λέξεις Κλειδιά:	4
Εισαγωγή	8
Κεφάλαιο 1 ^ο Έννοια και Λειτουργία του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος	11
1.2 Ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος	12
1.3 Απουσία χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων και ιδιωτικοί κίνδυνοι επένδυσης κεφαλαίων	13
1.3.1 Κίνδυνος κόστους ελέγχου δανειζομένων	14
1.3.2. Απώλεια Ρευστότητας.....	14
1.3.3. Κίνδυνος πτώσης τιμής αξιογράφων.....	15
1.3.4. Πιστωτικός Κίνδυνος.....	15
1.3.5.. Λοιπές ωφέλειες ιδιωτών επενδυτών	15
1.4 Πιστωτικά Ιδρύματα	16
1.4 Συμπεράσματα Κεφαλαίου	17
Βιβλιογραφία Κεφαλαίου	18
Δικτυακοί Τόποι.....	18
Νόμοι, Διατάγματα και Ευρωπαϊκές Οδηγίες.....	18
Κεφάλαιο 2 ^ο Οι Χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι.....	20
2.1 Εισαγωγή	20
2.2 Ο Πιστωτικός Κίνδυνος (Credit)	21
2.2.1. Κίνδυνος Αφερεγγυότητας (default risk)	21
2.2.2. Κίνδυνος Έκθεσης (exposure risk)	22
2.2.3 Ο κίνδυνος ανάκτησης (Risk of Recovery)	22
2.3 Ο Κίνδυνος Αγοράς (Market Risk).....	23
2.3.1 Συναλλαγματικός Κίνδυνος	23
2.3.2. Ο Κίνδυνος Μετοχών (Equity Risks).....	24
2.3.3. Ο Κίνδυνος Επιτοκίου (Interest Rate Risk)	24
2.3.4 Κίνδυνος Εμπορευμάτων (Commodity Risk).....	25
2.4 Ο Λειτουργικός Κίνδυνος (Operational Risk)	25
2.4.1. Λειτουργικός Κίνδυνος και υποκατηγορίες.....	26
2.5. Ο Κίνδυνος Ρευστότητας (Liquidity Risk)	26

2.5.1 Ο Κίνδυνος Ρευστότητας και Κατηγορίες	28
2.6 Συμπεράσματα Κεφαλαίου	29
Βιβλιογραφία Κεφαλαίου	29
Κεφάλαιο 3 ^ο Διαχείριση Κινδύνου	31
3.1. Έννοια και Αιτίες Διαχείρισης Κινδύνων από Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς και Τράπεζες.	32
3.2. Η διαδικασία διαχείρισης του Κινδύνου.....	33
3.2.1. Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου.....	34
3.2.2. Διαχείριση του Κινδύνου Αγοράς.....	35
3.2.3 Η Διαχείριση του Συναλλαγματικού Κινδύνου	36
3.2.4 Η Διαχείριση του Κινδύνου Επιτοκίου	37
3.2.5 Η Διαχείριση του Λειτουργικού Κινδύνου	38
3.2.6 Η Διαχείριση του Κινδύνου Ρευστότητας.....	39
3.3 Συμπεράσματα Κεφαλαίου	41
Βιβλιογραφία Κεφαλαίου	42
Κεφάλαιο 4ο: Επιτροπή της Βασιλείας και Τραπεζική Κεφαλαϊκή Επάρκεια.....	43
4.1 Η Επιτροπή και Συμφωνία της Βασιλείας	43
4.2 Βασιλεία I	44
4.3 Βασιλεία II	45
4.3.1 Πυλώνας I – Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις	46
4.3.2. Πυλώνας II (Εποπτική Αξιολόγηση)	48
4.3.3. Πυλώνας III (Πειθαρχία Αγοράς)	49
4.4 Βασιλεία III.....	50
4.4.1. Βασιλεία III και μεταρρυθμίσεις.....	51
4.4.2. Βασιλεία III: Μεταρρυθμίσεις στα Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια	52
4.3.3. Βασιλεία III: Μεταρρυθμίσεις στον Κίνδυνο Αντισυμβαλλομένου	56
4.3.4. Βασιλεία III: Μεταρρυθμίσεις στον Δείκτη Μόγλευσης.....	56
4.3.5 Βασιλεία III: Μεταρρυθμίσεις στον Κίνδυνο Ρευστότητας.....	57
4.4 Συμπεράσματα Κεφαλαίου	59
Βιβλιογραφία Κεφαλαίου	61
5. Συμπεράσματα	62

Εισαγωγή

Ο κίνδυνος αποτελεί ένα τεράστιο πεδίο έρευνας, ενώ οι θεωρίες και οι εφαρμογές του βρίσκουν ανταπόκριση σε πολλούς τομείς της οικονομίας. Για να γίνει, όμως, αποτελεσματική και σωστή διαχείριση των κινδύνων θα πρέπει να λάβουν χώρα δύο πράγματα. Το ένα είναι να γίνει κατανοητό τι είδους κίνδυνοι εμπλέκονται σε μια συγκεκριμένη οικονομική πράξη και το άλλο είναι να βρεθούν επαρκείς και αποτελεσματικοί μέθοδοι έτσι ώστε να μετρηθούν οι κίνδυνοι αυτοί. Η μέτρηση των κινδύνων διαφέρει ανάλογα με το είδος του κινδύνου. Είναι αντιληπτό ότι δεν είναι δυνατό να μετρηθεί, άρα και να διαχειριστεί, σωστά κάποιος κίνδυνος εάν δεν ξέρουμε ποια είναι η πηγή του και ποιο το είδος του. Στην πράξη υπάρχουν πολυάριθμοι κίνδυνοι που προέρχονται από ανάλογες πολυάριθμες πηγές. Εντούτοις, είναι δυνατό να ομαδοποιηθούν με κάποιον τρόπο δημιουργώντας «ομάδες» κινδύνων, που μπορούν να μετρηθούν με τον ίδιο τρόπο όσοι κίνδυνοι έχουν πηγή που προέρχονται από την ίδια ομάδα.

Ένας πρώτος διαχωρισμός είναι σε επιχειρηματικούς και χρηματοοικονομικούς κινδύνους. Μια οικονομική πράξη ή ένα περιουσιακό στοιχείο μπορεί να χαρακτηρίζεται από ένα ή περισσότερα είδη κινδύνου, όπως για παράδειγμα ο λειτουργικός κίνδυνος είναι αποτέλεσμα κάποιων γεγονότων και συγκυριών που έχουν ως συνέπεια μια απώλεια γι' αυτό και ονομάζεται και Κίνδυνος Γεγονότος. Εντούτοις, λόγω της φύσης ενός περιουσιακού στοιχείου, είναι δυνατό να χαρακτηρίζεται περισσότερο από ένα είδος κινδύνου και λιγότερο από άλλα είδη. Έτσι, όλα τα είδη του κινδύνου που επιδρούν σε ένα περιουσιακό στοιχείο διαμορφώνουν αυτό που ονομάζεται συνολικός κίνδυνος. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο συνολικός κίνδυνος ενός περιουσιακού στοιχείου δεν είναι ένα απλό άθροισμα των επί μέρους κινδύνων που το χαρακτηρίζουν. Ο λόγος είναι ότι υπάρχουν και συσχετίσεις ανάμεσα στα διάφορα είδη των κινδύνων, όπου αυξάνουν ή μειώνουν το συνολικό αποτέλεσμα όσο αφορά τον συνολικό κίνδυνο που χαρακτηρίζει ένα περιουσιακό στοιχείο. Το επίκεντρο της καλής διαχείρισης κινδύνου είναι η αναγνώριση και ο χειρισμός αυτών των κινδύνων. Αυξάνει την πιθανότητα επιτυχίας, και μειώνει αμφότερα, την πιθανότητα αποτυχίας και την αβεβαιότητα επίτευξης των συνολικών στόχων. Η Αξιολόγηση, εκτίμηση κινδύνου επομένως, χρησιμοποιείται για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την σημαντικότητα των κινδύνων και για κατά πόσον και πώς ο κάθε συγκεκριμένος κίνδυνος θα πρέπει να αντιμετωπισθεί, και να γίνει σωστή διαχείριση του.

Το θέμα «εκτίμηση κινδύνου» αποτελεί ένα τεράστιο πεδίο έρευνας, ενώ οι θεωρίες και οι εφαρμογές του βρίσκουν ανταπόκριση σε πολλούς τομείς της οικονομίας. Η εκτίμηση κινδύνου

είναι μια διαδικασία ιδιαίτερα σημαντική όπου η σημασία της έχει συνειδητοποιηθεί πλήρως τα τελευταία χρόνια από όλους τους φορείς στις παγκόσμιες οικονομίες (κυβερνήσεις, μεγάλες επιχειρήσεις, επιχειρηματίες, ιδιώτες, κτλ.) και για αυτό το σκοπό έχουν αναπτυχθεί έντονα τα τελευταία χρόνια διάφορα υποδείγματα μέτρησης εκτίμησης και γενικότερης διαχείρισης του κινδύνου. Στην διεθνή βιβλιογραφία η λέξη «κίνδυνος» αποδίδεται με την λέξη “risk” όπου θεωρείται ότι αποδίδει καλύτερα το νόημα και την έννοια του κινδύνου. Με την λέξη “risk” υπονοείται ότι δεν γνωρίζει κάποιος εκ των προτέρων εάν θα έχει επιτυχή κατάληξη μια οικονομική δραστηριότητα. Για αυτό λέμε ότι όποιος πραγματοποιεί μια οικονομική πράξη αναλαμβάνει και ένα «ρίσκο» ή ένα «κίνδυνο», υπό την έννοια ότι μπορεί να έχει ευνοϊκό αποτέλεσμα, μπορεί να έχει, όμως και δυσμενές αποτέλεσμα. Επομένως, η λέξη κίνδυνος δεν είναι συνυφασμένη μόνο με την προοπτική της απώλειας και του δυσμενούς αποτελέσματος (κίνδυνος προς τα κάτω – downside risk), αλλά και με την προοπτική του κέρδους και γενικά ενός θετικού, ευνοϊκού αποτελέσματος (κίνδυνος προς τα πάνω – upside risk). Είναι αντιληπτό και κατανοητό ότι τελικά η έννοια του κινδύνου συνδέεται ιδιαίτερα στενά με την λογική και την έννοια της αβεβαιότητας. Η λογική είναι ότι σε μια οικονομική πράξη αυτός που την πραγματοποιεί αναλαμβάνει κάποιο κίνδυνο με την έννοια ότι δεν γνωρίζει εκ των προτέρων ποιο αποτέλεσμα θα πραγματοποιηθεί. Μάλιστα, σε πολλές περιπτώσεις είναι δυνατό να υπάρξει γνώση των πιθανών αποτελεσμάτων, ενώ σε άλλες περιπτώσεις ούτε αυτή η πληροφόρηση είναι δυνατή, γεγονός που αυξάνει τον κίνδυνο. Σχεδόν όλες οι οικονομικές πράξεις λοιπόν εμπεριέχουν κίνδυνο.

Η εργασία αυτή χωρίζεται σε 4 κύρια μέρη ή κεφάλαια. Στο πρώτο μέρος γίνεται η παρουσίαση της έννοιας και της λειτουργίας του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος, καθώς και ο ρόλος που παίζει στην σύγχρονη οικονομική ανάπτυξη.

Το δεύτερο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην ανίχνευση και κατηγοριοποίηση του συνόλου των χρηματοοικονομικών κινδύνων που απειλούν την εύρυθμη λειτουργία οικονομικών οργανισμών και οικονομιών.

Το τρίτο μέρος ασχολείται με την μέτρηση, διαχείριση και τα μέσα αντιμετώπισης των χρηματοοικονομικών κινδύνων, ενώ το τέταρτο κεφάλαιο με τη θεσμική αντιμετώπιση των χρηματοοικονομικών κινδύνων που μπορεί να απειλήσουν εθνικές οικονομίες, αλλά και να διακόψουν την διεθνή οικονομική μεγέθυνση. Τέτοιου είδους εξωγενείς ρυθμίσεις στις

τραπεζικές λειτουργίες κρίθηκαν απαραίτητες, καθώς συχνά στο πλαίσιο του ανταγωνισμού οι τράπεζες προχωρούσαν σε αρκετά παρακινδυνευμένες οικονομικές αποφάσεις.

Κεφάλαιο 1^ο Έννοια και Λειτουργία του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Το Χρηματοοικονομικό σύστημα αποτελείται από ένα ευρύ δίκτυο χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, που συμμετέχει στη μεταβίβαση και μεταφορά χρήματος και κεφαλαίου χρησιμοποιώντας διάφορα χρηματοοικονομικά μέσα. Επί της ουσίας λειτουργούν ως διάμεσος αγωγός του πλεονάσματος εισοδήματος (αποταμιεύσεων) τις οποίες παρέχει σε όσους έχουν έλλειμμα εισοδήματος (δάνειο) με σκοπό την κατανάλωση ή την επένδυση, αναλαμβάνοντας έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στο σύγχρονο χρηματοπιστωτικό σύστημα με αντικειμενικό σκοπό την οικονομική ανάπτυξη και την οικονομική ευημερία των πολιτών και του κράτους.

Οι οικονομικές μονάδες σε κάθε οικονομία μπορεί είτε να είναι πλεονασματικές έχοντας πλεόνασμα μετρητών για επένδυση ή να είναι ελλειμματικές, να χαρακτηρίζονται από έλλειψη χρημάτων αναζητώντας χρήματα για την κάλυψη των αναγκών τους. Οι πλεονασματικές μονάδες συχνά είναι πρόθυμες, έναντι απόδοσης, να δανείσουν το πλεόνασμά τους στις ελλειμματικές μονάδες όταν υπολογίζουν ότι το όφελός τους θα ήταν μεγαλύτερο από να κρατούσαν το πλεόνασμά τους σε μορφή ρευστού μετρητού. Η επικοινωνία όμως των πλεονασματικών και των ελλειμματικών μονάδων κρίνεται ιδιαίτερα δύσκολη, ειδικά όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος μίας οικονομίας και είναι επίσης δύσκολο να βρίσκεται κάθε φορά μία πλεονασματική μονάδα που να είναι σε θέση να παρέχει την ποσότητα χρήματος που απαιτεί μία μεμονωμένη ελλειμματική μονάδα. Άλλα προβλήματα που θα μπορούσαν να ανακύψουν από την απευθείας επικοινωνία πλεονασματικών και ελλειμματικών μονάδων θα ήταν το χρονικό διάστημα για το οποίο θα ήταν διατεθειμένες οι πλεονασματικές μονάδες να δανείζουν τις ελλειμματικές όσο και οι ειδικοί όροι και η απόδοση που οι δύο πλευρές θα ήταν διατεθειμένες να συμφωνήσουν. Για τους παραπάνω λόγους η απευθείας χρηματοδότηση των ελλειμματικών μονάδων από τις πλεονασματικές θα μπορούσε να είναι πλημμελής και να μην είναι σε θέση να καλύψει τις ανάγκες του συνόλου της οικονομίας, με τρόπο που θα μπορούσε να οδηγήσει στην αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας και της οικονομικής μεγέθυνσης της οικονομίας.

Για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων δημιουργήθηκε και αναπτύχθηκε το χρηματοπιστωτικό σύστημα του οποίου κύριος ρόλος είναι η συγκέντρωση του πλεονάσματος των οικονομικών μονάδων και η ακόλουθη διοχέτευση του στις ελλειμματικές μονάδες για

επενδυτικούς ή καταναλωτικούς σκοπούς. Η αποτελεσματική κατανομή επιτυγχάνεται με τη χρήση χρηματοπιστωτικών προϊόντων τα οποία δημιουργούνται εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος όπως οι Ομολογίες, Πιστοποιητικά Καταθέσεων, Στεγαστικά Δάνεια κλπ τα οποία διοχετεύονται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα διαμέσου των χρηματοπιστωτικών αγορών. Τέτοιου είδους αγορές είναι η πρωτογενής και δευτερογενής αγορά, η χρηματαγορά, η κεφαλαιαγορά η τρέχουσα και η προθεσμιακή αγορά και μεταφορά των πλεοναζόντων κεφαλαίων γίνεται μέσω της άμεσης και της έμμεσης χρηματοδότησης¹ από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα όπως οι τράπεζες (πιστωτικά ιδρύματα), εταιρείες Χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), εταιρείες διαχείρισης κεφαλαίων.

Οι Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί μπορούν να δραστηριοποιούνται τόσο στην πρωτογενή αγορά, δηλαδή την αγορά που πρωτοεμφανίζονται τα χρηματοοικονομικά προϊόντα, ή την δευτερογενή αγορά, όπου γίνεται διαπραγμάτευση υφισταμένων χρηματοοικονομικών προϊόντων (Χαρδούβελλης, Τσιριτάκης, 2003).

1.2 Ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος

Κύριος ρόλων που αναλαμβάνουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι η επεξεργασία και η διαφοροποίηση των πλεοναζόντων/προσφερόμενων κεφαλαίων σε ελκυστικά χρηματοοικονομικά προϊόντα για τους δανειστές και ο περιορισμός των κινδύνων από την ροή και την μεταφορά των κεφαλαίων.

Οι κάτοχοι των προσφερόμενων κεφαλαίων στρέφονται στους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς ώστε οι τελευταίοι να λειτουργούν ως ενδιάμεσοι και να αναλαμβάνουν εκείνοι τους αυξημένους κινδύνους μίας άμεσης τοποθέτησης σε αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, ομολόγων, μετοχών και σχετικών προϊόντων. Επίσης οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί διαθέτουν τεχνογνωσία και εμπειρία που τους επιτρέπουν ευκολότερη πρόσβαση στις εξειδικευμένες χρηματοοικονομικές αγορές (Αγγελόπουλος, 2008). Το άνοιγμα ενός

¹ Η άμεση χρηματοδότηση αφορά την άμεση επαφή των πλεονασματικών και ελλειμματικών μονάδων που όμως χαρακτηρίζεται από δυσκολίες που αφορούν σε πληροφόρηση, τεχνογνωσία, χρόνο για την σύναψη μιας αποτελεσματικής συμφωνίας.

Στην έμμεση χρηματοδότηση τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα λειτουργούν ως διάμεσος μεταξύ πλεονασματικών και ελλειμματικών μονάδων, συγκεντρώνοντας αρχικά τα κεφάλαια και διοχετεύοντάς τα αποτελεσματικά στις ελλειμματικές.

καταθετικού λογαριασμού είναι μία απλή και εύκολη εργασία για τους κατόχους προσφερόμενων κεφαλαίων, αλλά η διαμόρφωση ενός σύνθετου χρηματοοικονομικού προϊόντος που θα είναι σε θέση να εξασφαλίσει την απόδοση της επένδυσής τους είναι κάτι που ένας χρηματοοικονομικός οργανισμός μπορεί να κάνει αρκετά πιο εύκολα. Ακόμα και όσοι βρίσκονται στο στάδιο της αναζήτησης κεφαλαίων είναι περισσότερο απλό να στραφούν απευθείας σε χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς για την άντληση των απαιτούμενων κεφαλαίων και να αποφύγουν μια πολύπλοκη διαδικασία άμεσης χρηματοδότησης που μπορεί να κρύβει αρκετούς από τους κινδύνους που αναφέραμε παραπάνω.

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί εξαιτίας της εξειδίκευσης και του μεγέθους τους είναι σε θέση να δημιουργούν προϊόντα τοποθέτησης και άντλησης κεφαλαίων με τρόπο που να αυξάνουν την απόδοση για τους προσφέροντες και να μειώνουν τους κινδύνους για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη σε σχέση με μία άμεση χρηματοδότηση από τους κατόχους πλεονασματικών κεφαλαίων. Οι διαδικασίες όμως αυτές επιτυγχάνονται παράλληλα με την αντιμετώπιση των κινδύνων για τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς από εποπτικές αρχές που επιτηρούν και διορθώνουν την δράση τους αναφορικά με το ύψος των κινδύνων που μπορούν οι οργανισμοί να αναλαμβάνουν, ανάλογα με τις επενδύσεις που είναι σε θέση να αναλάβουν σε κάθε δεδομένη χρονική στιγμή (Αγγελόπουλος, 2008) και στις οποίες θα αναφερθούμε εκτενώς σε επόμενο κεφάλαιο. Ο ανταγωνισμός των χρηματοπιστωτικών οργανισμών είναι σε θέση να μειώσουν το κόστος διαχείρισης των κεφαλαίων, άρα και το επιτόκιο δανεισμού με αποτέλεσμα αυξανόμενη οικονομική ανάπτυξη, καθώς το μειωμένο επιτόκιο –και άρα το μειωμένο κόστος δανεισμού κεφαλαίου- μπορεί να αυξήσει την ζήτηση τους και άρα την αύξηση των επενδύσεων και του εισοδήματος σε μία οικονομία.

1.3 Απουσία χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων και ιδιωτικοί κίνδυνοι επένδυσης κεφαλαίων

Η σημαντικότητα της λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων και η επίδρασή τους στην οικονομία μπορεί να αναδειχθεί από την χρησιμοποίηση ενός υποδείγματος μεταφοράς των πλεοναζόντων κεφαλαίων μίας οικονομίας χωρίς την διαμεσολάβησή τους.

Σε ένα τέτοιο υπόδειγμα οι οικονομικές μονάδες με πλεονάζοντα κεφάλαια έρχονται σε απευθείας επαφή με τις ελλειμματικές μονάδες (ιδιώτες ή εταιρείες). Οι ελλειμματικές οικονομικές μονάδες θα θέλουν να αντλήσουν κεφάλαια είτε υπογράφοντας δανειακές συμβάσεις απευθείας, είτε με την έκδοση και διάθεση αξιογράφων (ομόλογα, μετοχές). Οι επενδυτές σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να χρηματοδοτήσουν τις ελλειμματικές μονάδες είτε με την αγορά των ομολόγων και μετοχών, είτε με τον απευθείας δανεισμό και στη συνέχεια να αναμένουν αναφορικά με την πορεία της απόδοσης της επένδυσής τους (Saunders, A. et al., 2008). Οι επενδυτές λοιπόν αναλαμβάνουν άμεσα μία σειρά κινδύνων όπως είναι οι παρακάτω

1.3.1 Κίνδυνος κόστους ελέγχου δανειζομένων

Ένας ιδιώτης που επενδύει άμεσα τα κεφάλαιά του σε μία εταιρεία αντιμετωπίζει τον κίνδυνο αντιπροσώπευσης, που προκύπτει από την πιθανότητα η δανειζόμενη εταιρεία να προβαίνει σε ενέργειες που είναι αντίθετες στα δικά του συμφέροντα, ειδικά όταν δεν έχει επαρκή πληροφόρηση για τις δραστηριότητες της επιχείρησης. Εάν αναλάμβανε να ελέγχει ο ίδιος τις δραστηριότητες της επιχείρησης, θα αναλάμβανε επίσης ένα μεγάλο κόστος χρόνου και χρήματος, το οποίο θα ήταν και απαγορευτικό σε περίπτωση μικρής επένδυσης. Αυτό όμως το κόστος ελέγχου μπορεί να μειωθεί εάν μεταβιβαστεί στις τράπεζες οι οποίες αντιπροσωπεύουν πολλούς ιδιώτες επενδυτές.

1.3.2. Απώλεια Ρευστότητας

Τα δάνεια και τα εταιρικά αξιόγραφα αποτελούν συνήθως μακροπρόθεσμες τοποθετήσεις κεφαλαίων, καθώς το επενδυτικό πλάνο των εταιρειών είναι μακροχρόνιου ορίζοντα. Αυτό για έναν ιδιώτη επενδυτή σημαίνει ότι θα πρέπει να είναι προετοιμασμένος για μακροπρόθεσμη τοποθέτηση παρά την επιθυμία του για εύκολη επιστροφή ή εκταμίευση για αντιμετώπιση άλλων αναγκών του και το οποίο μπορεί να μειώσει την θέληση για ανάληψη ανάλογων επενδύσεων. Αυτό το πρόβλημα της απώλειας ρευστότητας το επιλύει η λειτουργία των τραπεζών καθώς δέχονται βραχυπρόθεσμες καταθέσεις, (ικανοποιώντας έτσι τους επενδυτές που δεν επιθυμούν μακροχρόνια δέσμευση), ενώ χορηγούν μακροχρόνιο δανεισμό. Δηλαδή κάνουν

χρονικό μετασχηματισμό των απαιτήσεων των επενδυτών σε σχέση με τις ανάγκες των δανειζομένων.

1.3.3. Κίνδυνος πτώσης τιμής αξιογράφων

Είναι κατανοητό ότι κάποιο αρνητικό γεγονός στο εσωτερικό ή το εξωτερικό περιβάλλον μίας επιχείρησης, ή ακόμα και η μείωση της κερδοφορίας της, μπορεί να οδηγήσει σε πτώση της τιμής ενός αξιογράφου στην δευτερογενή αγορά. Με την ύπαρξη των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων αυτό ο κίνδυνος μπορεί να μειωθεί, καθώς αυτές επενδύουν ταυτόχρονα σε πολλές εταιρείες και η απώλεια από την μείωση της τιμής ενός αξιογράφου να ισορροπείται από την αύξηση της τιμής άλλου στο οποίο έχουν επενδύσει. Τελικά ο κίνδυνος πτώσης τιμής αξιογράφου ισορροπείται από την ύπαρξη χρηματοπιστωτικών οργανισμών μέσα από τις υπηρεσίες διαφοροποίησης χαρτοφυλακίου των επενδυτών.

1.3.4. Πιστωτικός Κίνδυνος

Ο μεγαλύτερος ίσως κίνδυνος που αντιμετωπίζει ένας ιδιώτης επενδυτής που επιλέξει να προχωρήσει σε άμεσο δανεισμό μίας εταιρείας είναι η πιθανότητα αδυναμίας εξόφλησης του δανείου από την εταιρεία.

Η διαφοροποίηση του χαρτοφυλακίου των δανείων από τις τράπεζες μειώνει τις επιπτώσεις του κινδύνου αυτού για τον επενδυτή. Τα χρήματα κάθε ιδιώτη μέσω των χρηματοπιστωτικών οργανισμών διοχετεύονται σε μεγάλο αριθμό εταιρειών με αποτέλεσμα η χρεοκοπία μίας επιχείρησης να μην επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την τελική απόδοση των επενδύσεων.

1.3.5.. Λοιπές ωφέλειες ιδιωτών επενδυτών

Η ύπαρξη και η εύρυθμη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών οργανισμών δημιουργεί επιπλέον ωφέλειες για το σύνολο των επενδυτών (Saunders, A. et al 2008)

Στη νομισματική πολιτική των κρατών καθώς οι ενέργειες των οργανισμών επιδρά στο ύψος του επιτοκίου και την ποσότητα του χρήματος στην οικονομία

Την ποσοτική διαμεσολάβηση που είναι η εναρμόνιση των μεγεθών επένδυσης και του ύψους της ζήτησης κεφαλαίων

Την διαγενεακή μεταφορά πλούτου μέσω ασφαλειών ζωής, συνταξιοδοτικών ταμείων

Υπηρεσίες διακανονισμού των δανειακών συμβατικών πληρωμών

Διαδικασία διαμεσολάβησης όπου οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί προσφέρουν κεφάλαια στην αγορά (αγορά ομολόγων, μετοχών, δάνεια) μέσα από την πρωτογενή αγορά, ενώ αντλούν κεφάλαια από ιδιώτες από καταθέσεις, εκδίδοντας παράλληλα τα δικά τους αξιόγραφα που τα μεταφέρουν στην δευτερογενή αγορά (πιστοποιητικά κατάθεσης, τραπεζικά ομόλογα) στα οποία μπορούν να επενδύσουν ιδιώτες επενδυτές.. Η διαδικασία διαμεσολάβησης επιτυγχάνει να μετασχηματίσει το είδος και τη λήξη από τις απαιτήσεις των πλεονασματικών μονάδων, ικανοποιώντας την ανάγκη για μακροχρόνια τοποθέτηση των ελλειμματικών φορέων.

1.4 Πιστωτικά Ιδρύματα

Τα πιστωτικά ιδρύματα ή τράπεζες αποτελούν κύριους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς για την λειτουργία της οικονομίας. Το 1834 ιδρύθηκε στην Ελλάδα η Ιωνική Τράπεζα, η πρώτη στο νεοσύστατο κράτος ενώ το 1841 ιδρύθηκε η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας (Ελληνική Ένωση Τραπεζών. 2014). Από το 1931 άρχισε η διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας τους με το νόμο Ν. 5076/1931 “Περί Ανωνύμων Εταιρειών και Τραπεζών” με στόχο να “δέχονται κατ’ επάγγελμα καταθέσεις χρημάτων και άλλων αξιών” άρθ. 10 παρ. 1.

Από το 2007 αναφορικά με τη λειτουργία των τραπεζών ενσωματώνονται οι ευρωπαϊκές οδηγίες 2006/48/EK και 2006/49/EK και αντικαταστάθηκαν ή αναθεωρήθηκαν οι νόμοι Ν. 5076/1931, Ν. 1665/1951, Ν. 2076/1992 και το Προεδρικό Διάταγμα ΠΔ 267/1995 με σκοπό τη διευκόλυνση του έργου των τραπεζών αλλά επίσης των εποπτικών αρχών (Αγγελόπουλος, 2008).

Το βασικό πλαίσιο ίδρυσης και της λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα είναι ο Ν. 3601/2007 με τις τροποποιήσεις που ενδέχεται να λάβει μετά την πλήρη ενσωμάτωση των οδηγιών της Βασιλείας III στον οποίο ορίζεται ότι πιστωτικό ίδρυμα είναι “επιχείρηση με δραστηριότητα την αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και

την χορήγηση δανείων και λοιπών πιστώσεων” και “ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος”. Επιπλέον ορίζει ότι ο όρος “τράπεζα” αναφέρεται αποκλειστικά σε πιστωτικά ιδρύματα (εξαιρέση αποτελούν επιχειρήσεις όπου το είδος της δραστηριότητάς τους αποκλείει κάθε πιθανή σύγχυση στο κοινό).

Η ίδρυση και οι εργασίες κάθε πιστωτικού ιδρύματος που δραστηριοποιείται στην Ελλάδα ακολουθεί την Οδηγία 200/48ΕΚ στην οποία αναφέρονται όλοι οι όροι άσκησης δραστηριότητας για τα πιστωτικά ιδρύματα. Αντιλαμβανόμαστε ότι στην πάροδο του χρόνου ένας μεγάλος αριθμός από εθνικές και υπερεθνικές οδηγίες και νόμους ασχολούνται με την λειτουργία των τραπεζών για να ορίσουν τους όρους λειτουργίας και δραστηριότητάς τους, καθώς αυτές διαφοροποιούν τις εργασίες τους.

Η διαφοροποίηση των εργασιών τους προκύπτει καθώς περιορίζουν σταδιακά τις παραδοσιακές τους λειτουργίες και επεκτείνουν νέες δραστηριότητες που παραδοσιακά ήταν το προνόμιο διαφορετικών χρηματοοικονομικών οργανισμών. Σε αυτή την αλλαγή μεγάλο ρόλο παίζει η εξέλιξη της τεχνολογίας και τα νέα χρηματοοικονομικά εργαλεία. Έτσι οι τράπεζες διευρύνουν τις δραστηριότητές τους ώστε να μπορούν να καλύψουν όλο το φάσμα παροχής κεφαλαίων σε μία οικονομία. Αυτή η μεταστροφή και η επέκταση γίνεται αντιληπτή με τον πρόσφατο όρο που χρησιμοποιείται στην Ελλάδα και την ΕΕ “Χρηματοδοτικό Ίδρυμα” με το οποίο ορίζεται μία επιχείρηση η οποία αν και δεν είναι πιστωτικό ίδρυμα έχει μία ή περισσότερες δραστηριότητες των πιστωτικών ιδρυμάτων εκτός της αποδοχής καταθέσεων (ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων) (Αγγελόπουλος,2008).

1.4 Συμπεράσματα Κεφαλαίου

Σε αυτήν την ενότητα επιχειρήσαμε να κάνουμε μία εισαγωγή στην έννοια του χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για να μπορεί να ακολουθήσει μία ανάλυση σχετικά με τους κινδύνους των πιστωτικών ιδρυμάτων στη σύγχρονη οικονομία.

Αρχικά προσπαθήσαμε να ορίσουμε την έννοια του χρηματοπιστωτικού συστήματος αλλά και να κάνουμε το νοητό διαχωρισμό μεταξύ της άμεσης και έμμεσης χρηματοδότησης εντός του συστήματος αυτού. Εν συνεχεία οριοθετήσαμε τον ρόλο των χρηματο-πιστωτικών

ιδρυμάτων μέσα στο σημερινό χρηματοπιστωτικό σύστημα, αλλά και την σημασία της ύπαρξης πιστωτικών ιδρυμάτων για την σωστή και εύρυθμη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αναφερθήκαμε επίσης στην ουσιαστική επίδραση του τραπεζικού συστήματος στην οικονομία, λαμβάνοντας ως παράδειγμα το πώς θα έπρεπε να λειτουργήσει μία οικονομία που θα χαρακτηριζόταν από απουσία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, σε ένα πλέγμα σύνθετων οικονομικών συνθηκών που δεν θα διευκόλυναν τις οικονομικές συναλλαγές και την ανάπτυξη της οικονομίας.

Τέλος ορίσαμε με σαφήνεια τα πιστωτικά ιδρύματα και την έννοιά τους με βάση τους εθνικούς νόμους και τις ευρωπαϊκές οδηγίες, αλλά και σκιαγραφήσαμε την επέκταση των λειτουργιών των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με μοχλό την εξέλιξη της τεχνολογίας και την εμφάνιση νέων και περισσότερο πολύπλοκων χρηματοοικονομικών εργαλείων.

Βιβλιογραφία Κεφαλαίου

- Αγγελόπουλος Χρ. Παναγιώτης, Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, β' έκδοση, Σταμούλη, Αθήνα 2008
- Χαρδούβελλης Α. Γκίκας, Τσιριτάκης Δ. Εμμανούηλ, Πιστωτικά Ιδρύματα και Διαχείριση Κινδύνων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιάς, 2003
- Saunders A. Marcia-Millon Cornett, Financial Institutions Management (A Risk Management Approach), 6th edition, Mc Graw-Hill, New York 2008

Δικτυακοί Τόποι

- Ελληνική Ένωση Τραπεζών <https://www.hba.gr/Publications/Info/studies>

Νόμοι, Διατάγματα και Ευρωπαϊκές Οδηγίες

- Ν. 5076/1931 “Περί Ανωνύμων Εταιρειών και Τραπεζών”, ΦΕΚ Α' 186, 30 Ιουν./7 Ιουλ. 1931
- Ν. 1665/1951, Περί λειτουργίας και ελέγχου των Τραπεζών, ΦΕΚ Α 39, 04/04/1951
- Ν 2076/1992, ΦΕΚ Α 130, Δραστηριότητες Πιστωτικών Ιδρυμάτων κλπ.
- ΠΔ 267/1995, ΦΕΚ Α 24, 22/04/1995
- Ν. 3601/2007, Ανάλυση και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις, ΦΕΚ 178, 01/08/2007

- Ν. 3458/2006, Εξυγίανση και εκκαθάριση των πιστωτικών Ιδρυμάτων και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ 94, 8/05/2006

- Οδηγία 2006/48ΕΚ, Directive 2006/48/EC of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006 relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0048>

- Οδηγία 2006/49/ΕΚ, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0049>

Κεφάλαιο 2^ο Οι Χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι

2.1 Εισαγωγή

Η έννοια του κινδύνου είναι συνυφασμένη με κάθε πτυχή της ανθρώπινης δραστηριότητας και αποτελεί πεδίο πέρα από την γνώση και την ανθρώπινη βούληση και δεν μπορεί να υπαχθεί στον ανθρώπινο έλεγχο. Παρά τα παραπάνω ο άνθρωπος διαρκώς αναζητεί τρόπους αποφυγής, μείωσης ή ελέγχου των κινδύνων, αλλά και τρόπους για την ασφαλή διαχείριση και αντιμετώπισή τους.

Οι κίνδυνοι όμως αν και μπορεί να προέρχονται από πολλές πηγές και να είναι διαφορετικής έντασης και διαφορετικής μορφής, δεν απειλούν μόνο φυσικά πρόσωπα, αλλά και κοινωνικές κατασκευές, όπως είναι Κράτη, θεσμοί, επιχειρήσεις. Στα χρηματοοικονομικά ο κίνδυνος συχνά αναφέρεται ως risk, που αν και δεν έχει την ίδια σημασιολογική βαρύτητα αποδίδει το νόημα μίας πράξης που δεν γνωρίζει κάποιος εκ προοιμίου το αποτέλεσμα της. Όπως και οι φυσικοί κίνδυνοι, έτσι και οι κίνδυνοι που αναφέρονται σε περιουσιακά στοιχεία μπορούν να λάβουν διαφορετικές μορφές: επιχειρηματικούς (business)², στρατηγικούς (strategic)³ και Χρηματοοικονομικούς (financial).

Στην εργασία αυτή θα μας απασχολήσουν οι Χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι που αναφέρεται στην αστάθεια και την μεταβλητότητα των χρηματοοικονομικών αγορών (αγορά συναλλάγματος και χρήματος, χρηματιστήρια κλπ). Οι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι αναφέρονται σε ενδεχόμενες απώλειες σε αγορές εξαιτίας διαφόρων κινδύνων όπως για παράδειγμα τις διακυμάνσεις επιτοκίων που επηρεάζουν χρηματοοικονομικούς οργανισμούς (τράπεζες, αμοιβαία κεφάλαια, ασφαλιστικές επιχειρήσεις κ.α.) και οργανισμούς και ιδιώτες που συναλλάσσονται με αυτούς (Ρόκας Ν., Γκόρτσος Χρ., 2012).

Οι κίνδυνοι αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του πιστωτικού συστήματος και οι αλλαγές στην λειτουργία του, φέρνουν το σύστημα αντιμετώπιση με τις εξελίξεις, αναγκάζοντάς το να αναδιαμορφώνεται ώστε να αντιμετωπίζει τον κίνδυνο και να σχεδιάζει αμυντικούς μηχανισμούς για την αντιμετώπισή τους μελλοντικά, χωρίς ωστόσο να είναι δυνατή η εξάλειψή τους, εξαιτίας

² Οι επιχειρηματικοί κίνδυνοι περιλαμβάνουν εσωτερικούς κινδύνους της επιχείρησης που μπορούν κάποιες φορές να προβλεφθούν αλλά και κινδύνους από το εξωτερικό περιβάλλον στο οποίο δεν μπορούν να ασκήσουν έλεγχο

³ Αναφέρονται κυρίως στην αποτυχία ενός επιχειρηματικού σχεδίου της ανάπτυξης που έχει εφαρμόσει μία εταιρεία, σε οικονομικό ή και πολιτικό επίπεδο και είναι πολύ δύσκολη η διαδικασία πρόβλεψης ή και αντιμετώπισης των κινδύνων.

της φύσης τους. Συνεπώς το ζητούμενο είναι ο σχεδιασμός και λειτουργία θεσμών που θα είναι σε θέση να ελαχιστοποιούν την πιθανότητα και τη δριμύτητα των πιθανών πιστωτικών κρίσεων (Ρόκας Ν., Γκόρτσος Χρ., 2012).

Εάν επιχειρήσουμε να κατηγοριοποιήσουμε τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους για τις τράπεζες θα αναφέραμε τον πιστωτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο αγοράς, τον λειτουργικό κίνδυνο και τον κίνδυνο ρευστότητας, με μάλλον δευτερεύοντες τους νομικούς, πολιτικούς κινδύνους, καθώς και τον κίνδυνο χώρας.

2.2 Ο Πιστωτικός Κίνδυνος (Credit)

Τον πιστωτικό κίνδυνο αντιμετωπίζει κάθε τράπεζα στην πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεών τους οι πιστούχοι και προέρχεται από την κύρια λειτουργία των τραπεζών, που είναι η παροχή δανείων (Χριστόπουλος Α. & Ντόκας Ι., 2012) κάνοντας τον έλεγχο της ποιότητας του χαρτοφυλακίου κάθε τράπεζας ύψιστης προτεραιότητας και θεωρείται ο κυριότερος κίνδυνος σε συχνότητα και σημασία. Ο κίνδυνος αυτός αφορά τις απαιτήσεις κατά πελατών της τράπεζας και είναι σε θέση να μειώνει την αξία του χαρτοφυλακίου της και η σχετική πραγματοποίηση ζημιών ελαττώνει την καθαρή περιουσία της. Είναι λοιπόν απαραίτητη η συγκέντρωση και επεξεργασία των στοιχείων των πιστούχων, ώστε να υπολογίζει τον κίνδυνο από τον κάθε ξεχωριστό πιστούχο, αλλά και τον συνολικό της πιστωτικό κίνδυνο. Με την μέτρηση του κινδύνου με βάση κριτήρια που θα δούμε σε επόμενη ενότητα, μπορεί να εκτιμηθεί και η πιστοληπτική δυνατότητα κάθε επιχείρησης, ώστε να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της. Ο πιστωτικός κίνδυνος αποτελείται από 4 επιμέρους κινδύνους

2.2.1. Κίνδυνος Αφερεγγυότητας (default risk) που είναι η αθέτηση εξόφλησης μίας προγραμματισμένης πληρωμής σε ένα δεδομένο χρονικό διάστημα (συνήθως τρίμηνο). Ο κίνδυνος αφερεγγυότητας υπολογίζεται από τις τράπεζες χρησιμοποιώντας ιστορικά στοιχεία του πιστούχου, αλλά και από δημοσιευμένα στοιχεία εταιρειών αξιολόγησης, ενώ αρκετές διατηρούν δικό τους σύστημα ταξινόμησης και αξιολόγησης. Τα στοιχεία αυτά χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία ενός συντελεστή για την προσέγγιση πιθανότητας αφερεγγυότητας. Σε κάθε χρονική περίοδο ο συντελεστής είναι ο λόγος της αφερεγγυότητας

προς το σύνολο των πιστούχων. Ο κίνδυνος αφερεγγυότητας μετριέται από την πιθανότητα αθέτησης ενός αντισυμβαλλομένου και εξαρτάται από την πιστοληπτική του ικανότητα.

2.2.2. Κίνδυνος Έκθεσης (exposure risk) που αναφέρεται στο ποσό συνολικά που είναι εκτεθειμένο σε κίνδυνο και των οποίων η μέτρηση είναι δύσκολη για τα εκτός ισολογισμού στοιχεία (βλ. και κεφ. 4). Όταν υπολογίζεται ο κίνδυνος υπολογίζονται επίσης και οι εκθέσεις που αφορούν δάνεια και ομολογίες και τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα. Ο κίνδυνος της έκθεσης είναι το ποσό που οφείλει ο πιστωτής κατά το χρόνο της αθέτησης και λέγεται «έκθεση κατά την αθέτηση».

2.2.3 Ο κίνδυνος ανάκτησης (Risk of Recovery) είναι το ποσό που μπορεί να ανακτηθεί από τον δανειολήπτη τη στιγμή που θα προχωρήσει σε αθέτηση. Όταν υπάρχει αδυναμία του δανειολήπτη για την αποπληρωμή, μπορεί να υπάρχουν εξασφαλίσεις οι οποίες να επιτρέπουν την είσπραξη μέρους ή ολόκληρου του ποσού από την τράπεζα. Το ποσοστό του χρηματικού ποσού που κατορθώνει να συλλέξει ή ανακτήσει ο δανειστής ως προς το σύνολο των οφειλών είναι το ποσοστό ανάκτησης, ενώ το ποσοστό που δεν κατορθώνει να ανακτηθεί λέγεται loss given default (απώλεια από αθέτηση).

Οι εξασφαλίσεις που χρησιμοποιούνται για τη μείωση του πιστωτικού κινδύνου ανήκουν στις ενοχικές και τις εμπράγματες (Κοσμίδου, Κ., Ζοπουνίδης, Κ., 2003). Οι Ενοχικές εξασφαλίσεις έχουν ως κύριο χαρακτηριστικό την υποχρέωση που δημιουργείται με την υπογραφή της σύμβασης μεταξύ δανειζόμενου και εγγυητών. Οι εμπράγματες εξασφαλίσεις γίνονται επί κινητών αξιών ή ακινήτων. Στις κινητές αξίες (μετοχές, εμπορεύματα, καταθέσεις κλπ) μπορεί να εγγραφούν ενέχυρα, ενώ στα ακίνητα (οικόπεδα, πλοία κλπ) μπορεί να εγγραφούν υποθήκες. Οι ίδιες οι εξασφαλίσεις βέβαια μπορεί με τη σειρά τους να επιφέρουν άλλους κινδύνους όπως για παράδειγμα νομικούς, εξαιτίας του καθεστώτος του οποίου βρίσκονται ή της φύσης τους. Για τον λόγο αυτό αυτές οι εξασφαλίσεις συνοδεύονται από δηλώσεις βούλησης από τους δανειζόμενους για την ελαχιστοποίηση του νομικού κινδύνου και τη διευκόλυνση της ρευστοποίησής τους. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο κίνδυνος ανάκτησης στην περίπτωση αθέτησης είναι αρκετά δύσκολο να προβλεφθεί, αλλά και να υπολογιστεί η ζημιά που θα προκύψει. Γενικά όμως όσο μεγαλύτερη είναι η γενική πιθανότητα

ανάκτησης του κεφαλαίου από τον δανειζόμενο, τόσο μικρότερος θα είναι και ο πιστωτικός κίνδυνος για τον πιστωτή.

2.3 Ο Κίνδυνος Αγοράς (Market Risk)

Κύριο κίνδυνο αποτελεί ο κίνδυνος αγοράς που αναφέρεται στην αβεβαιότητα της μελλοντικής εξέλιξης των επιτοκίων, του χρηματιστήριου και των συναλλαγματικών ισοτιμιών, δηλαδή όλων των παραμέτρων που μπορεί να επιφέρουν αλλαγές στις τιμές του ενεργητικού και του παθητικού από την μεταβολή των παραπάνω στοιχείων. Ο κίνδυνος αυτός εμφανίζεται κυρίως όταν χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εμπορεύονται αξιόγραφα –και τα παράγωγά τους- για κερδοσκοπικούς σκοπούς, αντί της χρήσης τους για την αντιστάθμιση κινδύνου ή για μακροπρόθεσμους επενδυτικούς σκοπούς. Αποτελεί δηλαδή κίνδυνο που σχετίζεται με την ρευστότητα της μεταβλητότητας ενός χαρτοφυλακίου εξαιτίας της διαφοροποίησης της τιμής των χρεογράφων. Κατά την πρόσφατη περίοδο πολλές τράπεζες αντιμετώπισαν μεγάλες ζημιές από αυτή την κατηγορία κινδύνου και αρκετοί οικονομολόγοι συνιστούν την αντιμετώπιση του κινδύνου αυτού με την ρευστοποίηση περιουσιακών στοιχείων για αποφευχθεί η μείωση της αξίας τους. Ο Κίνδυνος Αγοράς περιλαμβάνει τον Συναλλαγματικό Κίνδυνο (Foreign Exchange Risk), τον Κίνδυνο Μετοχών (Equity Risk), τον Κίνδυνο Επιτοκίου (Interest Rate Risk) και τον Κίνδυνο Εμπορευμάτων (Commodity Risk)

2.3.1 Συναλλαγματικός Κίνδυνος

Πολύ συχνά οι τραπεζικές συναλλαγές δεν γίνονται σε εγχώριο νόμισμα αλλά σε συνάλλαγμα. Με τον τρόπο αυτό όμως η τράπεζα εκτίθεται στον συναλλαγματικό κίνδυνο, καθώς οι συναλλαγματικές ισοτιμίες διαφοροποιούνται. Ο κίνδυνος συναλλάγματος είναι η εκτίμηση καθαρής θέσης της τράπεζας από τις μεταβολές της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Αν και δεν θεωρείται πολύπλοκος στην μέτρηση και την διαχείρισή του, το καθεστώς των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών εκθέτει καθημερινά τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στον κίνδυνο από την ανοικτή θέση που έχουν σε κάθε νόμισμα (Κοσμίδου, Κ., Ζοπουνίδης, Κ., 2003). Υπάρχουν αρκετοί παράγοντες που επηρεάζουν τον συναλλαγματικό κίνδυνο και αλληλοεπιδρούν με αυτόν, όπως είναι και το επιτόκιο στις χώρες που υπάρχει ανοικτή θέση, καθώς σε κάθε νόμισμα διαφοροποιείται η αξία του σε σχέση με το επιτόκιο που επικρατεί στην

χώρα του. Ως παράδειγμα να πούμε ότι εάν κατείχαμε αμερικανικά δολάρια, δεν θα κερδίζαμε μόνο από την άνοδο του δολαρίου, αλλά κερδίζουμε (άμεσα ή έμμεσα) και το Αμερικανικό επιτόκιο του δολαρίου για το διάστημα που κατέχουμε το δολάριο στην κατοχή μας. Για την αντιμετώπιση του κινδύνου αυτού, έχουν δημιουργηθεί μία σειρά από χρηματοοικονομικά παράγωγα εργαλεία όπως τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (future contracts), τα προθεσμιακά συμβόλαια (forward contracts), τα swap και το δικαίωμα προαίρεσης (option) κλπ.

2.3.2. Ο Κίνδυνος Μετοχών (Equity Risks)

Οι μεταβολές του χρηματιστηριακού δείκτη αποτελούν ακόμα μία πηγή κινδύνου αγοράς για ένα περιουσιακό στοιχείο. Ο κίνδυνος αγοράς προκύπτει ακριβώς από τις μεταβολές του Γενικού Δείκτη Τιμών, ενώ έχουν προταθεί πολλοί τρόποι για την εκτίμησή και την διαχείρισή του. Στην θεωρία ανάλυσης χαρτοφυλακίου αναφέρεται ότι ο κίνδυνος ενός περιουσιακού στοιχείου που εμπεριέχει και τον κίνδυνο μεταβολής του γενικού δείκτη τιμών, μπορεί να αναλυθεί στον γενικό κίνδυνο Αγοράς και τον ειδικό κίνδυνο από παράγοντες που αναφέρονται στο συγκεκριμένο περιουσιακό στοιχείο εκτός αυτών της αγοράς. Στην προσπάθεια διαχείρισης του κινδύνου αγοράς με αφετηρία τον κίνδυνο μετοχών, έχουν προταθεί εργαλεία δημιουργίας χαρτοφυλακίων μετοχών όπου η σύνθεσή τους ευνοεί την μείωση, ή και την εξάλειψη, του κινδύνου μετοχών.

Οι μετοχές δηλαδή εμπεριέχουν τόσο τον γενικό κίνδυνο αγοράς και ειδικούς κινδύνους, αλλά η κατάλληλη σύνθεση ενός χαρτοφυλακίου μετοχών εμπεριέχουν τον γενικό κίνδυνο, αλλά μπορεί να μην εμπεριέχουν ειδικούς κινδύνους (λόγω πλήθους διαφορετικών περιουσιακών στοιχείων και αρνητικών συσχετίσεων μεταξύ του).

2.3.3. Ο Κίνδυνος Επιτοκίου (Interest Rate Risk)

Ο κίνδυνος αυτός αποτελεί έναν από τους κύριους κινδύνους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς συνδέεται σχεδόν με κάθε πτυχή της δραστηριότητάς τους. Η μεταβλητότητα των επιτοκίων και κατά συνέπεια ο κίνδυνός τους έχει αυξηθεί, καθώς συσχετίζεται με αυξημένο πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο ρευστότητας, ενώ παρουσιάζει ομοιότητες με τον συναλλαγματικό κίνδυνο. Και σε αυτήν την περίπτωση αυτή πρόκειται για διαφορές μεταξύ στοιχείων ενεργητικού και παθητικού με την διαφορά όμως να έγκειται στον χρόνο

επανατιμολόγησης των τοκοφόρων στοιχείων σε συγκεκριμένο νόμισμα. Ο κίνδυνος επιτοκίων είναι ένα ενδεχόμενο πρόβλημα για το σύνολο των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και γι' αυτό απαιτείται η κατανόηση των αιτιών του και του τρόπου διαχείρισής του. Ο κίνδυνος αυτός προκύπτει από την μεταβολή των επιτοκίων και επηρεάζεται από την διάρκεια των δανείων, των τίτλων και των στοιχείων εκτός ισολογισμού. Μία δυσμενής μεταβολή των επιτοκίων είναι σε θέση να πλήξει επιτοκιακές θέσεις σε δάνεια, καταθέσεις, ομόλογα κλπ.

Ένα απλό παράδειγμα επιτοκιακού κινδύνου είναι η αύξηση του επιτοκίου μετά από τη λήψη ενός δανείου με κυμαινόμενο επιτόκιο, ενώ η εξέλιξη των επιτοκίων είναι σε θέση να επηρεάσει την τιμή χρηματοπιστωτικών μέσων όπως ομόλογα και τα παράγωγα. Γενικά μία μεταβολή του επιτοκίου θα επηρεάσει την αξία μίας επένδυσης, αλλά και το εισόδημα της επένδυσης και έμμεσα λοιπόν επηρεάζει ακόμα και την αξία ενός χαρτοφυλακίου (Χαρδούβελλης, Α., Γκίκας, 2003). Αντιλαμβανόμαστε ότι ο κίνδυνος επιτοκίου μπορεί να αφορά τη μείωση της τιμής μίας επένδυσης, την μείωση της καθαρής θέσης ενός οργανισμού.

Ο κίνδυνος επιτοκίου είναι εύκολος στην διαχείριση και αντιμετώπιση, καθώς οι παράγοντες που επηρεάζουν την διαμόρφωση των επιτοκίων δεν είναι τόσο ευμετάβλητοι. (Γκόρτσος, Χ., Αλεξιάκης, Π., 2006)

2.3.4 Κίνδυνος Εμπορευμάτων (Commodity Risk)

Ο κίνδυνος αυτός αναφέρεται στις μεταβολές των τιμών βασικών εμπορευμάτων (πολύτιμων μετάλλων- εκτός χρυσού) στις οποίες οι τράπεζες μπορεί να έχουν ανοικτές θέσεις. Ανήκει στο είδος των κινδύνων που αναλαμβάνει μία τράπεζα όταν κατέχει χρηματοοικονομικά προϊόντα παράγωγα με αντικείμενο βασικά εμπορεύματα (commodities).

2.4 Ο Λειτουργικός Κίνδυνος (Operational Risk)

Πέρα από τους παραπάνω κινδύνους υπάρχουν κίνδυνοι που απορρέουν από την ίδια την λειτουργία των χρηματοοικονομικών οργανισμών και είναι δύσκολο να κατηγοριοποιηθούν σε άλλη κατηγορία. Αυτοί μπορεί να είναι η αμέλεια ή απάτη από τους ίδιους τους εργαζομένους, κίνδυνοι από απρόβλεπτους παράγοντες όπως φυσικές καταστροφές (σεισμοί, πλημμύρες, πυρκαγιές), ελαττωματικά προϊόντα, κακή λειτουργία συστήματος κλπ. (Αγγελόπουλος, Π., 2010))

Οι αδυναμίες των Οργανισμών σε θέματα εσωτερικού ελέγχου, και οι σημαντικές απώλειες που έχουν καταγράψει αρκετοί οργανισμοί εξαιτίας αυτών, έχουν αυξήσει το ενδιαφέρον για την αντιμετώπιση αυτής της ομάδας κινδύνων. Γενικά οι λειτουργικός κίνδυνος συνήθως αναφέρεται σε απώλειες εξαιτίας ανεπαρκών εσωτερικών διαδικασιών, αστοχίες του ανθρώπινου δυναμικού, αποτυχία διαχείρισης και διοίκησης, αλλά και εξωγενείς παράγοντες (Κοσμίδου, Κ., Ζοπουνίδης, Κ., 2003).

2.4.1. Λειτουργικός Κίνδυνος και υποκατηγορίες

Όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω ο λειτουργικός κίνδυνος μπορεί να προέρχεται από διαφορετικές πηγές και για την καλύτερη αναγνώριση και αξιολόγηση του είναι χρήσιμος ο περαιτέρω διαχωρισμός του σύμφωνα με την πηγή του κινδύνου.

Έτσι έχουμε τον Τεχνολογικό κίνδυνο (technological risk) που μπορεί να οφείλεται σε βλάβες ή ανεπάρκειες των συστημάτων τεχνολογίας πληροφορικής (I.T. information technologies).

Η αποτυχία ορθής εκτέλεσης των λειτουργιών εσωτερικού ελέγχου μπορεί να επιφέρει τον Κίνδυνο Πτώχευσης (insolvency risk) με εξαιρετικά καταστρεπτικές συνέπειες.

Η λανθασμένη εκτέλεση εντολών αγοράς ή πώλησης προϊόντων, ή αστοχίες του τμήματος του διακανονισμού συναλλαγών συνδέεται με τον Κίνδυνο Εκτέλεσης (execution risk), ενώ η παραποίηση στοιχείων συνδέεται με τον Κίνδυνο Απάτης (Fraud Risk).

Ένας κίνδυνος που συνδέεται από την χρήση υποδειγμάτων τιμολόγησης παραγώγων ή της πρόβλεψης μελλοντικής διακύμανσης είναι ο Κίνδυνος Υποδείγματος (model risk).

Στον λειτουργικό κίνδυνο περιλαμβάνεται επίσης και ο Νομικός Κίνδυνος (legal risk) αλλά αποκλείονται ο κίνδυνος στρατηγικής και ο κίνδυνος φήμης, σύμφωνα με το Σύμφωνο Βασιλείας II, καθώς είναι ιδιαίτερα δύσκολη η αξιολόγηση και η ποσοτικοποίηση τους.

2.5. Ο Κίνδυνος Ρευστότητας (Liquidity Risk)

Ο Κίνδυνος Ρευστότητας είναι ίσως από τους πλέον σημαντικούς παράγοντες κινδύνου για όλους του χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, καθώς η ρευστότητα δημιουργεί τις συνθήκες ανάπτυξης και επέκτασης, αλλά ακόμα δημιουργεί αμυντικούς μηχανισμούς σε περίπτωση δυσμενών εξελίξεων στο οικονομικό περιβάλλον. Εξάλλου σε μία αρνητική συγκυρία η άντληση

ρευστότητας αν δεν είναι δύσκολη, θα είναι σίγουρα ακριβή. Ο Κίνδυνος Ρευστότητας συνδέεται με την ικανότητα ανεύρεσης επαρκούς ρευστότητας για αποπληρωμή βραχυχρόνιων οφειλών. Η τράπεζα είναι σε θέση να αντλεί κεφάλαια μέσω αύξησης στοιχείων του παθητικού ή από την ρευστοποίηση στοιχείων του ενεργητικού τους. Για αυτό και οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να διατηρούν ένα συγκεκριμένο ποσοστό των κεφαλαίων της σε ρευστό διαθέσιμο για την περίπτωση που θα απαιτηθεί να ασκήσει το δικαίωμα σε απαιτήσεις κατά πελατών. Αναφορικά με το παθητικό οφείλει επίσης να διατηρεί επαρκή ρευστότητα ώστε να καλύπτει τις αναλήψεις των καταθετών (Μελάς, Κ., 2009).

Ο Κίνδυνος Ρευστότητας συνδέεται προφανώς με τον χρονικό ορίζοντα τήρησης του χαρτοφυλακίου. Για παράδειγμα μία τράπεζα γενικά ρευστοποιεί επενδύσεις όταν η τιμή τους παράγει κερδοφορία. Αντίθετα όταν η οικονομική συγκυρία είναι αρνητική και η τιμή της αγοράς για το στοιχείο αυτό θα επέφερε απώλειες για την τράπεζα, οφείλει να περιμένει ώστε η τιμή να ανακάμψει. Υπάρχουν όμως περιπτώσεις που ένας χρηματοοικονομικός οργανισμός είναι υποχρεωμένος να προχωρήσει σε ρευστοποιήσεις –παρά την χαμηλή τιμή των προϊόντων στην αγορά- ώστε να αναλάβει τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις και η αρχική ανεπάρκεια ρευστότητας να εξελιχθεί σε αιτία κατάρρευσης (Προβόπουλος, Γ., Καπόπουλος, Π., 2001).

Στο παρελθόν υπήρξαν περιπτώσεις όπου χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με προβλήματα ρευστότητας, και που δεν μπορούσαν να ικανοποιήσουν τις ημερήσιες αναλήψεις, έβλεπαν μία αύξηση των αναλήψεων τις επόμενες ημέρες, καθώς η πληροφορία διαχεόταν με μεγάλη ταχύτητα στους καταθέτες, οι οποίοι και προσέτρεχαν να αποσύρουν τα χρήματά τους υπό τον φόβο της κατάρρευσης. Η διαδικασία αυτή όμως μπορεί να επεκτεινόταν και στους καταθέτες των υπόλοιπων τραπεζών που φοβούνταν ότι τα προβλήματα ρευστότητας που θα αντιμετώπιζε μία τράπεζα θα εξαπλωνόταν και στις υπόλοιπες και επικρατούσε γενικευμένη αμφισβήτηση της ασφάλειας του τραπεζικού συστήματος. Η μη ύπαρξη ενός σαφούς θεσμικού πλαισίου ασφάλειας και εγγύησης των καταθέσεων, από το σύνολο των τραπεζών, μπορούσε να διασπείρει πανικό και να οδηγήσει στην κατάρρευση υγιών τραπεζών (Χαρδουβέλλης, Α., Γκίκας, 2003).

Η εμπειρία έχει δείξει ότι ο Κίνδυνος Ρευστότητας μαζί με τον Πιστωτικό Κίνδυνο αποτελούν τους κυριότερους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί. Οι δύο αυτοί κίνδυνοι μάλιστα δεν είναι ασύνδετοι, καθώς αύξηση του πιστωτικού κινδύνου είναι πολύ πιθανό να αυξήσει και τον κίνδυνο ρευστότητας. Ο κίνδυνος ρευστότητας μπορεί να

πάρει δύο μορφές των οποίων η διάκριση δεν είναι πάντα ευχερής και οι οποίες έχουν περιγραφεί παραπάνω. Η πρώτη περίπτωση είναι αυτή της αδυναμίας ανταπόκρισης στις υποχρεώσεις απέναντι στους καταθέτες, όταν αυτοί προβαίνουν σε ανάληψη των χρημάτων τους (funding liquidity risk) (Γκόρτσας, Χ., & Αλεξιάκης, Π., 2006). Η δεύτερη είναι όταν το ίδρυμα αναγκαστεί –για την αύξηση των ρευστών διαθεσίμων- να ρευστοποιήσει στοιχεία του ενεργητικού σε τιμές που δεν είναι συμφέρουσες (market liquidity risk).

2.5.1 Ο Κίνδυνος Ρευστότητας και Κατηγορίες

Υπάρχουν 3 κατηγορίες διάκρισης του κινδύνου ρευστότητας, αν και μόνο δύο αφορούν το σύνολο των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, ενώ ο τρίτος αφορά αποκλειστικά τις κεντρικές τράπεζες.

Ο Κίνδυνος Κεφαλαίου-Χρηματικών Ροών ή cash flow/funding risk αναφέρεται στις ετεροχρονισμένες εισροές και εκροές των τραπεζών και οφείλεται στη διάρθρωση του χαρτοφυλακίου τους. Όταν υπάρχουν οικονομικές υποχρεώσεις που αδυνατεί η τράπεζα να καλύψει, την υποχρεώνει σε πρόωρες ρευστοποιήσεις τίτλων (κάτι που μετατρέπει την όποια ζημιά στην αγοραία αξία τους σε πραγματική ζημιά). Η αντιμετώπιση του κινδύνου αυτή απαιτεί έναν σωστό προγραμματισμό εξόδων και εσόδων, με τρόπο που θα διασφαλίζεται η επάρκεια του ρευστού διαθεσίμου.

Ο Κίνδυνος Ρευστότητας της Αγοράς (market product risk) αφορά χρηματοοικονομικά μέσα για τα οποία είτε δεν υπάρχει ενδιαφέρον ανάλογο του όγκου τους ή δεν διαπραγματεύονται στις οργανωμένες αγορές. Ο κίνδυνος αυτός ανακύπτει όταν ένα χρηματοοικονομικό μέσο δεν μπορεί να πωληθεί στην αγοραία του τιμή και είναι διαφορετικός σε κάθε διαφορετικό επενδυτικό εργαλείο. Ως παράδειγμα τα κρατικά ομόλογα και οι θέσεις σε νομίσματα που είναι διαπραγματεύσιμα σε ώριμες αγορές, μπορούν πάντοτε να ρευστοποιηθούν εύκολα στην αγοραία τους τιμή, καθώς υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον από μεγάλη μερίδα επενδυτών. Αντίθετα επενδύσεις σε μετοχές αναδυομένων αγορών μπορεί να μην συγκεντρώνουν το άμεσο ενδιαφέρον των επενδυτών –ειδικά όταν πρόκειται για μεγάλο όγκο μετοχών- και κάθε κίνηση αγοραπωλησίας τους να επηρεάζει την τιμή τους. Για την αντιμετώπιση του κινδύνου αυτού, οι τράπεζες συνήθως τηρούν χαμηλό όριο διαπραγμάτευσης ή επιδιώκουν την διαφοροποίηση της θέσης τους.

Ο Κίνδυνος Ρευστότητας των Κεντρικών Τραπεζών (central banks liquidity risk) που αφορά αποκλειστικά, όπως λέει ο τίτλος τις Κεντρικές Τράπεζες, εμφανίζεται σε ακραίες περιπτώσεις που υπάρχει ελλειμματική ζήτηση για το εγχώριο νόμισμα και δεν είναι δυνατή η προσφορά στην νομισματική βάση. Τέτοιοι κίνδυνοι ανακύπτουν σε περιπτώσεις κρίσης συναλλαγματικής ισοτιμίας ή υπερπληθωρισμού.

2.6 Συμπεράσματα Κεφαλαίου

Ο κίνδυνος που είναι συνυφασμένος σε κάθε πτυχή της ανθρώπινης δραστηριότητας και απαντάται ως διαφοροποίηση μίας κατάστασης στη φύση, προέρχεται από ποικίλλες πηγές και μπορεί να έχει διαφορετικό αντίκτυπο ή ένταση. Καθώς η οικονομική δραστηριότητα και η πορεία των οικονομικών επιλογών έχουν διαφορετικά κίνητρα και εντάσσονται σε ένα πλαίσιο που η κάθε οικονομική επιλογή δεν είναι στατική, αλλά επηρεάζεται ποικιλότροπα από το περιβάλλον, η αναγνώριση του συνόλου των κινδύνων που σχετίζονται με τις οικονομικές μας επιλογές είναι μάλλον αδύνατη. Μπορούμε όμως να προσπαθήσουμε να εστιάσουμε κάθε φορά στους παράγοντες κινδύνου που έχουν στατιστικά μεγαλύτερη πιθανότητα εμφάνισης και που αν και δεν ανιχνεύεται κάθε φορά η πηγή τους, είμαστε σε θέση να αναγνωρίσουμε τον τρόπο που μας επηρεάζει.

Εάν επιχειρήσουμε να κατηγοριοποιήσουμε τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους για τις τράπεζες θα αναφέραμε τον πιστωτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο αγοράς, τον λειτουργικό κίνδυνο και τον κίνδυνο ρευστότητας, με μάλλον δευτερεύοντες τους νομικούς, πολιτικούς κινδύνους, καθώς και τον κίνδυνο χώρας. Αυτοί οι κίνδυνοι μπορεί να προέρχονται τόσο από το εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης και της λειτουργίας της (που σημαίνει ότι είναι και περισσότερο εύκολο να προβλεφθούν και να ελεγχθούν), αλλά κυρίως από το εξωτερικό περιβάλλον (στο οποίο ο κάθε χρηματοοικονομικός οργανισμός έχει περιορισμένα μέσα να ελέγξει) και συνήθως αρκείται στη δημιουργία εργαλείων και μέσων έγκαιρης ανίχνευσης των κινδύνων αυτών, ώστε να προσαρμόσει τις δραστηριότητές του με τρόπο που οι κίνδυνοι θα έχουν τον μικρότερο δυνατό αντίκτυπο στην λειτουργία του.

Βιβλιογραφία Κεφαλαίου

- Αγγελόπουλος Π. (2010), *Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Αγορές – Προϊόντα – Κίνδυνοι*, (Γ' Έκδοση) Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα

- Γκόρτσας Χ. & Αλεξιάκης Π., (2006), *Εισαγωγή στις Τραπεζικές Σπουδές, Α. Το Νομισματικό και Χρηματοπιστωτικό Περιβάλλον*, Ελληνική Ένωση Τραπεζών – Ελληνικό Τραπεζικό Ινστι-τούτο, Εκπαιδευτικά Εγχειρίδια
- Κοσμίδου Κ. & Ζοπονίδης Κ., (2003), *Συστήματα Διαχείρισης Τραπεζικών κινδύνων: Η περίπτωση του Asset Liability Management*, Κλειδάριθμος, Αθήνα)
- Μελάς Κ. (2009), *Εισαγωγή στην Τραπεζική Χρηματοοικονομική Διοικητική*, Εξάντας, Αθήνα
- Προβόπουλος, Γ., Καπόπουλος, Π., (2001), *Η δυναμική του Χρηματοοικονομικού Συστήματος*, Κρητική
- Ρόκας, Ν., Γκόρτσος, Χρ., (2012), *Στοιχεία τραπεζικού Δικαίου, Δημόσιο και ιδιωτικό τραπεζικό Δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα
- Χαρδούβελλης Α. Γκίκας, 2003, *Πιστωτικά Ιδρύματα και Διαχείριση Κινδύνων*, ΠαΠει, Πειραιάς
- Χριστόπουλος Α. & Ντόκας Ι., (2012), *Θέματα τραπεζικής και χρηματοοικονομικής θεωρίας*, Κριτική, Αθήνα

Κεφάλαιο 3^ο Διαχείριση Κινδύνου

Ως διαχείριση κινδύνων ορίζουμε τις αποφάσεις και τις ενέργειες που αφορούν στον εντοπισμό, ανάλυση και αντιμετώπιση κινδύνων σε ατομικό και επιχειρησιακό/επιχειρηματικό επίπεδο. Αποτελεί τον κεντρικό πυρήνα της στρατηγικής για κάθε οργανισμό και είναι διεργασίες με τις οποίες οι οργανισμοί προσεγγίζουν τους κινδύνους που προκύπτουν από τις δραστηριότητές τους. Κύριο σημείο της διαχείρισης κινδύνου είναι η αναγνώριση και χειρισμός των κινδύνων με στόχο την μέγιστη αξία για το σύνολο των δραστηριοτήτων ενός οργανισμού. Λειτουργεί με την ταξινόμηση πιθανών ωφελιών και απειλών των παραγόντων που επηρεάζουν έναν οργανισμό, αυξάνοντας την πιθανότητα επιτυχίας και μειώνοντας την πιθανότητα αποτυχιών .

Η διαχείριση του κινδύνου αναλαμβάνεται από εξειδικευμένο τμήμα των οργανισμών το οποίο είναι στελεχωμένο από έμπειρα στελέχη στη διαχείριση τεχνικών θεμάτων. Σκοπός των τμημάτων αυτών είναι η χρήση αποτελεσματικών μέτρων για την αποφυγή και πρόληψη ζημιών, για την ελαχιστοποίηση της έκθεσης του οργανισμού. Ένας διαχειριστής κινδύνου αναζητά τον τρόπο για την μείωση της αβεβαιότητας, για την αποδοτικότερη χρήση των διαθέσιμων πόρων, τη μείωση του κόστους της αντιμετώπισης ζημιών, εξασφαλίζοντας τη βιωσιμότητα της επιχείρησης και προστατεύοντας έτσι και τους εργαζόμενους σε αυτήν. Ευθύνη του διαχειριστή κινδύνων αποτελεί ο εντοπισμός των πηγών και των αιτιών που προκαλούν τις ζημιές στις οποίες ο οργανισμός είναι εκτεθειμένος. Και ενώ αρκετοί από τους κινδύνους είναι εμφανείς και γρήγορα αντιληπτοί, κάποιοι άλλοι είναι εύκολο να διαφύγουν της προσοχής του. Για το λόγο αυτό ο διαχειριστής επιβάλλεται να έχει βαθιά γνώση του οργανισμού και να είναι σε θέση να παρακολουθεί τη λειτουργία του. Αφού αναγνωριστεί ο κάθε κίνδυνος θα πρέπει να γίνει εκτίμηση τους και τελικά να επιλεγεί η καταλληλότερη μέθοδος αντιμετώπισής τους (Demodaran A., 2014).

Για την αποτελεσματικότερη διαχείριση του κινδύνου απαιτούνται αναφορές και ανασκόπηση ώστε να μπορούν να αναγνωρίζονται οι κίνδυνοι και να χρησιμοποιούνται τα καταλληλότερα μέτρα ελέγχου. Πέρα αυτού απαιτούνται και τακτικές επιθεωρήσεις ελέγχου της πολιτικής του οργανισμού και συμμόρφωσης με τα πρότυπα που έχουν οριστεί, και από αυτά να αποφασίζεται εάν απαιτείται βελτίωσή ή διατήρησή τους. Η διαχείριση του κινδύνου δεν αποτελεί μία στατική αλλά μία δυναμική διαδικασία που εμπλέκεται σε όλους τους τομείς ενός οργανισμού και τις στρατηγικές που ακολουθεί. Οφείλει να είναι σε θέση να μπορεί να

προσεγγίσει μεθοδικά κάθε κίνδυνο από παλαιές, τωρινές και μελλοντικές δραστηριότητες της επιχείρησης. Επίσης είναι σημαντικό η διαχείριση του κινδύνου να έχει ενσωματωθεί στην κουλτούρα της επιχείρησης και να μπορεί να μετουσιώνει την εταιρική στρατηγική σε τακτικούς στόχους και να θέτει στελέχη και υπαλλήλους υπεύθυνους για την τήρησή της σε κάθε επίπεδο και κάθε λειτουργία.

3.1. Έννοια και Αιτίες Διαχείρισης Κινδύνων από Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς και Τράπεζες

Όπως έχει ήδη αναφερθεί οι πολιτικές διαχείρισης κινδύνων εξελίχθηκε από το 1970 στο σύνολο των χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Κυριότεροι λόγοι για αυτό ήταν η παγκόσμια αύξηση της ταχύτητας κυκλοφορίας κεφαλαίων, τα ολοένα και περισσότερο περίπλοκα χρηματοοικονομικά εργαλεία (παράγωγα) και η απελευθέρωση των αγορών. Μέσα σε αυτό το μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον δημιουργήθηκαν οι ανάγκες για την ανάπτυξη της διαχείρισης κινδύνων, για το οποίο ασκήθηκαν και πιέσεις από εποπτικές αρχές εθνικές και διεθνείς, ώστε να αντιμετωπιστεί η οικονομική αστάθεια.

Αν αναζητούσαμε τα αίτια που κατέστησαν απαραίτητη τη διαχείριση κινδύνων θα λέγαμε ότι προέρχονται από:

- Την άρση των περιορισμών ή αποκανονικοποίηση των διεθνών χρηματοπιστωτικών αγορών σε θέματα διαχείρισης και διακίνησης κεφαλαίων, αδειοδότηση και δραστηριότητες πιστωτικών ιδρυμάτων.
- Τον αυξημένο ρόλο παραγώγων και τίτλων στις εργασίες χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης. Η αύξηση της χρήσης τίτλων χρέους ως μέσο άντλησης κεφαλαίων και η τάση τιτλοποίησης στοιχείων χαμηλής ρευστότητας, ενέτειναν τις ανάγκες τακτικής παρακολούθησης των πολλαπλών κινδύνων των πιστωτικών ιδρυμάτων.
- Η ανάληψη δραστηριοτήτων υψηλού κινδύνου, καθώς οι πιστωτικοί οργανισμοί προκειμένου να αυξήσουν την κερδοφορία τους προχωρούσαν σε στρατηγικές ενεργητικής διαχείρισης (δραστηριότητες με υψηλή μεταβλητότητα που εκθέτει τον οργανισμό σε υψηλά επίπεδα κινδύνου).
- Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί είναι πλέον εκτεθειμένοι σε κινδύνους που απορρέουν από τις ανοικτές θέσεις και τις δραστηριότητες διαπραγμάτευσης πολλών τίτλων και

συναλλαγματικών αξιών. Στο παρελθόν η ανάληψη κινδύνου σχετιζόταν σχεδόν αποκλειστικά με τις δραστηριότητες εντός Ισολογισμού τους.

- Η μεταβλητότητα των αγορών δημιουργεί έντονες διακυμάνσεις, που σε συνδυασμό με την έκθεση των οργανισμών σε μεγάλο αριθμό κινδύνων, κάνει απαραίτητη μίας ολοκληρωμένης προσέγγισης διαχείρισης και αντιστάθμισης κινδύνων.
- Παραδοσιακά εποπτικά εργαλεία όπως οι επιτοκιακοί και ισολογιστικοί περιορισμοί, έχουν πλέον αντικατασταθεί κατά το μεγαλύτερο μέρος από κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του κινδύνου. Πιο συγκεκριμένα σε κάθε πιστωτικό οργανισμό τίθεται η ανάγκη σύνδεσης των κεφαλαιακών της υποχρεώσεων με το επίπεδο του κινδύνου που αναλαμβάνει, κάτι που απαιτεί μία κατά το δυνατόν ακριβέστερη εκτίμηση του κινδύνου (που θα καθορίζει και τα όρια των δυνατοτήτων της).
- Διαχείριση κινδύνου και όχι διαχείριση Ενεργητικού και Παθητικού. Μέχρι την δεκαετία του 1980 οι πιστωτικοί οργανισμοί επιχειρούσαν να αντιμετωπίσουν το σύνολο των κινδύνων μέσα από τον έλεγχο Ενεργητικού και Παθητικού, που σήμαινε έλεγχο των στοιχείων του Ισολογισμού, αλλά αποτύγχανε να προσεγγίσει τις εξωλογιστικές δραστηριότητες (Χριστόπουλος, Ντόκας, 2012).

Όλα τα παραπάνω συνέβαλαν στην κατανόηση της ανάγκης της ανάδειξης εναλλακτικών προσεγγίσεων για την σωστή διαχείριση του κινδύνου και την οποία κατέστησαν κεντρικό πεδίο έρευνας της τραπεζικής επιστήμης.

3.2. Η διαδικασία διαχείρισης του Κινδύνου

Αν και έχει ήδη γίνει κατανοητή η διαδικασία διαχείρισης του κινδύνου από τους πιστωτικούς οργανισμούς, σε αυτή την ενότητα θα αναλύσουμε τη διαδικασία που έχει τρεις επιμέρους πτυχές.

Στο πρώτο στάδιο γίνεται η ταυτοποίηση του είδους του κινδύνου που είναι το σημαντικότερο στάδιο, καθώς είναι μεγάλης προτεραιότητας η σωστή αναγνώριση και ταξινόμηση του κινδύνου και λανθασμένη αναγνώριση μπορεί να έχει εξαιρετικά αρνητικά αποτελέσματα.

Το δεύτερο στάδιο περιλαμβάνει τον υπολογισμό του κινδύνου που περιλαμβάνει την μέτρηση των αναγνωρισμένων κινδύνων. Η μέτρηση και η ποσοτική αποτίμηση είναι ιδιαίτερα δύσκολη, καθώς οι οικονομικές μεταβλητές διαφοροποιούνται συνεχώς στο μεταβαλλόμενο

περιβάλλον. Σε αυτό το πλαίσιο οι οργανισμοί προσπαθούν να μετρήσουν τους κινδύνους και να τους εισαγάγει στο χαρτοφυλάκιο του.

Το τρίτο στάδιο είναι αυτό της διαχείρισης του κινδύνου στο οποίο γίνεται η διαχείριση του κινδύνου και αφορά τις αποφάσεις σχετικά με την απόφαση συναλλαγής ή άρνησης της συναλλαγής. Εάν αποφασιστεί να ολοκληρωθεί η συναλλαγή ο οργανισμός οφείλει να αποφασίσει για το εάν μετακυλήσει τον κίνδυνο στον αντισυμβαλλόμενο ή όχι.

3.2.1. Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου

Η μέτρηση του Πιστωτικού Κινδύνου γίνεται με κλίμακες διαβάθμισης μέσα από τις οποίες οι πιστούχοι κατατάσσονται σε διαφορετικές βαθμίδες ανάλογα με την κατηγορία πιστωτικού κινδύνου που παρουσιάζουν. Οι κύριες μέθοδοι κατάταξης στις βαθμίδες πιστωτικού κινδύνου είναι:

-Η μέθοδος Credit Scoring χρησιμοποιείται κυρίως για την χρηματοδότηση μικρών επιχειρήσεων και ιδιωτών για δάνεια μικρών ποσών. Η διαδικασία περιλαμβάνει την εισαγωγή στοιχείων για τον αιτούμενο πιστολήπτη σε λογισμικό της τράπεζας που δίνει αυτόματα αποτελέσματα για τον πιστωτικό κίνδυνο. Η διαδικασία αυτή έχει αρκετά πλεονεκτήματα αναφορικά με την αντικειμενικότητα και την ταχύτητα αξιολόγησης, αλλά παρουσιάζει συχνά απόκλιση από τον πραγματικό και τον αναμενόμενο κίνδυνο (Αγγελόπουλος Π. 2010).

- Η μέθοδος Credit Rating χρησιμοποιείται για την χρηματοδότηση μεγάλων επιχειρήσεων ή την τοποθέτηση σε τίτλους επιχειρήσεων και γίνεται από τραπεζικά στελέχη που έχουν εμπειρία στις διαδικασίες, γνώση των στοιχείων και παρακολουθούν την πορεία της επιχείρησης/πιστούχου. Αυτή η μέθοδος έχει συνήθως περισσότερο ακριβή αποτελέσματα και κατατάσσει ορθότερα την κατηγορία κινδύνου του πιστούχου, καθώς ο ανθρώπινος παράγοντας επιτρέπει την χρήση υποκειμενικών στοιχείων.

-Η μέθοδος behavioural Credit Scoring χρησιμοποιείται για την συνεχή αξιολόγηση των υπάρχοντων πιστούχων και έχει σκοπό την αύξηση της ικανοποίησης των πελατών, μέσα από διαφοροποίηση των προϊόντων, αλλά και την υποστήριξη που μπορεί να προσφέρει η τράπεζα στην επιχείρηση για την επίτευξη των στόχων της. Την αξιολόγηση του κινδύνου αναλαμβάνουν όπως και στην μέθοδο credit scoring στελέχη με εμπειρία, γνώση και παρακολούθηση του πιστούχου και τα αποτελέσματά της έχουν αντίκτυπο όχι μόνο στην απόφαση χορήγησης, αλλά και στους όρους και την τιμολογιακή πολιτική.

3.2.2. Διαχείριση του Κινδύνου Αγοράς

Η διαχείριση του κινδύνου αγοράς είναι σημαντική ώστε να μπορεί να πληροφορηθεί η διοίκηση αναφορικά με τα αποτελέσματα της πολιτικής της, να προσδιορίζονται τα όρια στις κινήσεις κάθε υπαλλήλου, να κατανέμονται κατάλληλα οι διαθέσιμοι πόροι ανάλογα με την αποζημίωση ανά μονάδα κινδύνου και να μπορεί να εκτιμηθεί η αποδοτικότητα των χρηματιστών/στελεχών. Η εκτίμηση και η διαχείριση του κινδύνου αγοράς γίνεται με ορισμένες τεχνικές που αποφασίζονται ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε οργανισμού.

Η προσέγγιση Μεταβλητότητας-Συμεταβλητότητας είναι η στατιστική εκτίμηση που προσπαθεί να υπολογίσει τη μεγαλύτερη ζημιά που θα μπορεί να υποστεί ένας οργανισμός χωρίς να επιφέρει ανεπανόρθωτες βλάβες. Τίθεται με αυτή την μέθοδο η πιθανότητα της πραγματοποίησης της ζημιάς μέσα σε ένα διάστημα 1-4 ημερών. Αντιλαμβανόμαστε τη σημασία αυτής της προσέγγισης από τη στιγμή που εκτιμά τον συνολικό κίνδυνο ενός ολόκληρου χαρτοφυλακίου (Χαρδούβελλης, 2003).

Η προσέγγιση της Ιστορικής Προσομοίωσης εκτιμά τον συνολικό κίνδυνο χαρτοφυλακίου αφού αποτιμήσει όλες τις θέσεις που έχει λάβει και με τα αποτελέσματα υπολογίζει την πιθανότητα μεταβολής της αξίας του χαρτοφυλακίου ή ακόμα ενός χρηματοοικονομικού οργανισμού, χρησιμοποιώντας την ιστορική μεταβολή της τιμής των επενδυτικών προϊόντων (ομολόγων, δανείων, μετοχών) για ένα χρονικό διάστημα. Η αρχική ιδέα αυτής της προσέγγισης στηρίζεται στην παρατήρηση των αποδόσεων όλων των στοιχείων από το Ενεργητικό ενός οργανισμού. Μία τράπεζα για να φτιάξει μία καλή εικόνα για τον κίνδυνο αγοράς κρατάει τα δεδομένα από τις αποδόσεις όλων των στοιχείων στο Ενεργητικό της για διάστημα έως 500 ημέρες. Με την υπόθεση ότι υπάρχει κανονική κατανομή στα στοιχεία, κάνει τοποθέτησή τους ώστε να εμφανίζονται πρώτα οι ημέρες με την χειρότερη απόδοση και υπολογίζει από τις συνολικές παρατηρήσεις το 5% (25η παρατήρηση). Η 25η αυτή παρατήρησή είναι ο κίνδυνος αγοράς του χρηματοπιστωτικού οργανισμού και οι επιθυμητές παρατηρήσεις είναι όσες είναι πάνω από αυτήν. Πρόκειται για μία μάλλον απλή μέθοδο και που συνίσταται στην προσπάθεια αποτίμησης χαρτοφυλακίου με βάση την πραγματική τιμή των αξιογράφων το προηγούμενο διάστημα.

Η προσομοίωση Monte Carlo χρησιμοποιείται ως λύση στην εύρεση κατάλληλης κατανομής πιθανοτήτων για την αξία ενός χαρτοφυλακίου και ακολουθεί τη λογική της ιστορικής

προσομοίωσης, αλλά έχει τη δυνατότητα να περιλάβει εκτιμήσεις περισσότερων παρατηρήσεων, έως και 10000.

Το stress testing είναι γενικά μία διαδικασία ταυτοποίησης που αποσκοπεί στην διαχείριση των καταστάσεων που μπορούν να προκαλέσουν μεγάλες ζημιές και γίνεται χρήση μη γραμμικών μοντέλων για τον υπολογισμό αξίας χαρτοφυλακίου που θα προκύψει από μεγάλες μεταβολές. Διερευνά τις επιπτώσεις της μεταβολής συγκεκριμένων παραγόντων αξίας του χαρτοφυλακίου τίτλων ενός χρηματοοικονομικού οργανισμού και τις συνέπειές τους. Η μορφή των σεναρίων αυτών διαφοροποιείται ανάλογα με τη σύνθεση του χαρτοφυλακίου και προϋπόθεση είναι η ομαδοποίηση όλων των παραγόντων κινδύνου. Στην περίπτωση που ένα χαρτοφυλάκιο εμφανίζει αδυναμίες επιβάλλεται η λήψη διορθωτικών κινήσεων στη σύνθεσή του. Αν και μπορεί απλά να γίνει διακράτηση επαρκούς κεφαλαίου για την κάλυψη των ζημιών, εντούτοις σε ορισμένες περιπτώσεις αυτό μπορεί να είναι απαγορευτικά υψηλό, οπότε κάποιες φορές μπορεί να είναι αναγκαία η διαφοροποίηση των θέσεων του χαρτοφυλακίου προς όφελος θέσεων με μικρότερο κίνδυνο.

3.2.3 Η Διαχείριση του Συναλλαγματικού Κινδύνου

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ο συναλλαγματικός κίνδυνος υφίσταται όταν παρατηρούνται μεταβολές στις συναλλαγματικές ισοτιμίες νομισμάτων. Αυτές οι αλλαγές είναι δυνατόν να αλλάξει επί το χειρόν την αξία των στοιχείων στο εγχώριο ή το ξένο νόμισμα, αλλάζοντας την αξία του χαρτοφυλακίου. Οι κύριες μέθοδοι μέτρησης του συναλλαγματικού κινδύνου είναι η ανάλυση ευαισθησίας των συναλλαγματικών θέσεων, την οποία και θα αναλύσουμε και η μέθοδος της αξίας σε κίνδυνο (στην οποία έχει ήδη γίνει αναφορά).

Η μέθοδος ανάλυσης ευαισθησίας συναλλαγματικών θέσεων υπολογίζει την καθαρή συναλλαγματική θέση της τράπεζας σε κάθε νόμισμα και φτιάχνεται ένας πίνακας στον οποίο παρουσιάζεται η καθαρή (αρνητική ή θετική) θέση της τράπεζας σε κάθε νόμισμα. Ο κίνδυνος, όπως είναι αναμενόμενο, μειώνεται όταν η τράπεζα έχει περίπου μηδενική θέση στο σύνολο των νομισμάτων (καθώς κάθε μεταβολή ενός νομίσματος που προκαλεί αύξηση της αρνητικής θέσης, αντισταθμίζεται από την άνοδο κάποιου άλλου) (Αγγελόπουλος, 2010).

Σε περιπτώσεις υποτίμησης ή ανατίμησης του εγχώριου νομίσματος αντιλαμβανόμαστε ότι η θέση της τράπεζας μπορεί να διαφοροποιηθεί ανάλογα. Για παράδειγμα εάν έχει πάρει θέση κυρίως σε ξένα νομίσματα και το εγχώριο υποτιμηθεί, τότε βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση και

το αντίθετο. Η διαχείριση και αντιστάθμιση του συναλλαγματικού κινδύνου γίνεται κυρίως μέσω της αντιστάθμισης των στοιχείων του ισολογισμού, δηλαδή την αναδιάρθρωση των στοιχείων ώστε να μην εκθέτουν την τράπεζα σε συναλλαγματικό κίνδυνο, αλλά και την χρήση παραγώγων. Τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα που χρησιμοποιούνται είναι τα προθεσμιακά συμβόλαια forward, τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (futures), τα δικαιώματα προαίρεσης (options) και η ανταλλαγή νομισμάτων (Αγγελόπουλος, 2010).

Τα προθεσμιακά συμβόλαια αποτελούν προσυμφωνημένη ανταλλαγή χρηματοροών σε συμφωνημένη χρονική στιγμή. Η τράπεζα αντισταθμίζει τους κινδύνους λαμβάνοντας θέση αγοραστή ή πωλητή και βελτιώνει τη θέση του. Ως αγοραστής μπορεί να αντισταθμίσει αρνητική συναλλαγματική θέση, ενώ ως πωλητής καλύπτει θετική θέση. Τα Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης αντισταθμίζουν τον κίνδυνο μέσω μελλοντικών συμβολαίων (που λειτουργούν περίπου με τον ίδιο τρόπο όπως τα προθεσμιακά συμβόλαια). Τα Δικαιώματα Προαίρεσης μπορούν να λειτουργήσουν με επικερδή τρόπο για τις τράπεζες αφού η τράπεζα μπορεί να κερδίζει από την διαφοροποίηση της ισοτιμίας, ενώ παράλληλα μπορεί και να προστατευτεί στην περίπτωση εάν η ισοτιμία δεν είναι συμφέρουσα. Σε κάθε περίπτωση όμως η τράπεζα πρέπει να πληρώσει κάποια προμήθεια για το δικαίωμα να αγοράσει μελλοντικά νόμισμα το οποίο την δεδομένη στιγμή θεωρεί ότι είναι υποτιμημένο. Η ανταλλαγή νομισμάτων γίνεται μεταξύ δύο αντισυμβαλλομένων μερών τα οποία έχουν συνάψει συμφωνία, καθώς γίνεται αρχικά η πώληση του νομίσματος από τον πρώτο στον δεύτερο και το επαναγοράζει στο μέλλον (αν και στο μεσοδιάστημα έχει συμφωνηθεί και ένα επιτόκιο).

3.2.4 Η Διαχείριση του Κινδύνου Επιτοκίου

Η διαχείριση του Κινδύνου Επιτοκίου (Gap) γίνεται με τη βοήθεια ποικίλων λογισμικών προγραμμάτων που κάνουν χρήση στατιστικών μεθόδων όπως η Ανάλυση Ανοίγματος που μετράει την μεταβολή των καθαρών κερδών μετά τόκων προς τη μεταβολή των επιτοκίων και υπολογίζει τον κίνδυνο επιτοκίου σε διαφορετικές περιόδους χρησιμοποιώντας τα στοιχεία αποτελέσματος χρήσεως και στοιχεία του ισολογισμού. Η Μέση Διάρκεια Αναμονής (D-gap) που διαχειρίζεται το καθαρό εισόδημα τόκων και την τιμή αγοράς μετοχής σε σχέση με το σύνολο των ταμειακών ροών. Μία άλλη μέθοδος είναι η Μοντελοποίηση των Ταμειακών Ροών που προχωρά σε προσομοίωση των επιπτώσεων στις αλλαγές στα καθαρά κέρδη προ τόκων για δεδομένη μεταβολή στα επιτόκια (Αγγελόπουλος, 2010).

3.2.5 Η Διαχείριση του Λειτουργικού Κινδύνου

Οδηγίες από τις Ευρωπαϊκές Κεντρικές Τράπεζες υποχρεώνουν τις τράπεζες να μπορούν να αναγνωρίζουν και να διαχειρίζονται τον λειτουργικό κίνδυνο. Συνηθισμένα εργαλεία για το σκοπό αυτό αποτελούν Προσεγγίσεις Βασικού Δείκτη (Basic Indicator Approach), η Τυποποιημένη Μέθοδος (standardized), η εξελιγμένη μέθοδος (advanced measurement approach) και η μέθοδος εσωτερικής μέτρησης.

Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη οδηγία της Βασιλείας οι τράπεζες υποχρεούνται να διατηρούν το 15% του μέσου τριετούς κύκλου εργασιών τους ως κεφάλαια αποπληρωμής εξόδων που σχετίζονται με τους λειτουργικούς κινδύνους (Χαρδούβελλης, 2003). Η Προσέγγιση του Βασικού Κινδύνου δίνει τις κεφαλαιακές αυτές απαιτήσεις ως το αποτέλεσμα του ποσοστού αυτού επί τον μέσο τριετή δείκτη ακαθάριστου εισοδήματος ή

$KBIA=GI*a$ όπου:

KBIA= κεφαλαιακές απαιτήσεις της μεθόδου Basic Indicator

a : σταθερός συντελεστής που καθορίζεται από την Επιτροπή Βασιλείας. Αυτή τη στιγμή είναι 15%.

GI: μέσο gross income τριετίας .

Η τυποποιημένη προσέγγιση κάνει μία μεγαλύτερη ανάλυση διαχωρίζοντας τους επιχειρησιακούς τομείς της τράπεζας σε 8 κατηγορίες, και προσδίδοντας σε κάθε έναν διαφορετικό επίπεδο κίνδυνο (και άρα ποσοστού αναγκαίου διατηρούμενου κεφαλαίου), καθώς κάθε τομέας έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά και διαφορετικό ποσοστό έκθεσης σε κίνδυνο και αποτυπώνεται και στον χρησιμοποιούμενο τύπο απαιτούμενων κεφαλαιακών απαιτήσεων.

$KSA= \sum(GI_{1-8} * b_{1-8})$, όπου:

KSA: Κεφαλαιακές ανάγκες της Τυποποιημένης Μεθόδου

B 1-8: Ποσοστό επιχειρησιακού τομέα (Χρηματοδότηση επιχειρήσεων 18%, Χρηματοοικονομικές πράξεις 18%, Λιανική Τραπεζική 12%, Εμπορική Τραπεζική 15%, Διακανονισμοί 18%, Θεματοφυλακή 15%, Διαχείριση Χαρτοφυλακίου 12%, Χρηματιστηριακές Εργασίες 12%)

GI 1-8: Τριετής Μέσος ακαθάριστων εσόδων επιχειρησιακού τομέα

Η Εξελιγμένη Προσέγγιση έχει προέλθει από την προσπάθεια των τραπεζών να αναπτύξουν δικά τους συστήματα μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου στον οποίο είναι εκτεθειμένες και επιλέγονται με ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια, όπως η ενσωμάτωση του εσωτερικού συστήματος στις διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών και η ύπαρξη ανεξάρτητης ομάδας διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου, ενώ τα ποσοτικά κριτήρια αφορούν στον βαθμό καταλληλότητας του συστήματος μέτρησης.

Η Μέθοδος Εσωτερικής Μέτρησης αποτελεί εφαρμόζεται από τράπεζες που έχουν προνόμιο ανάγκης διακράτησης μικρότερων κεφαλαίων μετά από έγκριση των εποπτικών αρχών και για τον υπολογισμό των διακρατούμενων κεφαλαίων λαμβάνεται σύμφωνα με το σύστημα διαχείρισης λειτουργικών κινδύνων που ακολουθεί ο τραπεζικός οργανισμός. Στα πλεονεκτήματα της μεθόδου αυτής είναι η πληρέστερη εικόνα των λειτουργικών κινδύνων της τράπεζας και τη διατήρηση του κινδύνου αυτού ανάλογα με το επίπεδο ανάπτυξης της, διατηρώντας το σταθερό επίπεδο το ύψους του κινδύνου.

3.2.6 Η Διαχείριση του Κινδύνου Ρευστότητας

Η ανάπτυξη ολοένα και περισσότερο περίπλοκων χρηματοοικονομικών προϊόντων σε μία ενοποιημένη αγορά δημιούργησε την ανάγκη για μία περισσότερο στοχευμένη και εις βάθος μέτρηση και ανάλυση του κινδύνου ρευστότητας που βοηθούν τις τράπεζες να υπολογίζουν την μελλοντική ταμειακή ροή από ρευστοποίηση των περιουσιακών της στοιχείων. Οι 4 χρησιμοποιούμενες μέθοδοι είναι η Καθαρή Κατάσταση Ρευστότητας (Net Liquidity), η χρήση των Αριθμοδεικτών Ρευστότητας, η Ανάλυση Ανοίγματος Ρευστότητας και ο Συντελεστής Μετατροπής Ρευστότητας.

Η Καθαρή Κατάσταση Ρευστότητας κατηγοριοποιούνται οι πηγές και χρήσεις κεφαλαίων της τράπεζας και η διαφορά τους δίνει την καθαρή θέση ρευστότητας του οργανισμού. Εάν προκύπτει πλεόνασμα ρευστότητας θα πρέπει να εξεταστούν οι εναλλακτικές χρήσεις του σε σχέση με το κόστος ευκαιρίας, ενώ εάν υπάρχει έλλειμμα θα πρέπει να εξετάζεται ο κίνδυνος που εμπεριέχει (Χαρδούβελλης 2003).

Καθαρή Θέση Ρευστότητας= Πηγές Ρευστότητας – Χρήσεις Ρευστότητας

Στις πηγές ρευστότητας προσμετρώνται όλα τα εύκολα ρευστοποιήσιμα στοιχεία και οι χρήσεις τα κεφάλαια που έχουν χρησιμοποιηθεί για δανεισμό ή έχουν ληφθεί ως δάνειο από την Κεντρική Τράπεζα.

Οι Αριθμοδείκτες Ρευστότητας χρησιμοποιούν στοιχεία από τον Τραπεζικό Ισολογισμό και συγκρίνονται με αυτούς άλλων τραπεζικών οργανισμών, προσπαθώντας κάθε φορά να έχουν καλύτερα αποτελέσματα από τον ανταγωνισμό. Οι περισσότερο χρησιμοποιούμενοι αριθμοδείκτες αυτής της χρήσης είναι οι Βασικές Καταθέσεις προς Σύνολο Ενεργητικού⁴, Ρευστοποιήσιμο Ενεργητικό προς το Σύνολο Ενεργητικού⁵, Χορηγήσεις προς Καταθέσεις⁶ και Δανειακά Κεφάλαια προς Σύνολο Ενεργητικού⁷.

Η μέθοδος της Ανάλυσης του Ανοίγματος Ρευστότητας αποτελεί μία διαδεδομένη μέθοδος με την οποία κατατάσσονται τα στοιχεία Ενεργητικού και Παθητικού σε διαφορετικές ζώνες χρόνου ωρίμανσης/λήξης και η μεταφορά τους σε πίνακα ρευστότητας. Η κατάταξη στις ζώνες χρόνου γίνεται ανάλογα με τη μορφή των χρηματοοικονομικών προϊόντων και της υπολείπουσας διάρκειας τους αλλά σε κάθε περίπτωση λαμβάνοντας υπόψη και το ύψος του κινδύνου που η κάθε τράπεζα είναι διατεθειμένη να αναλάβει. Όταν ολοκληρωθεί η σύνταξη των πινάκων η τράπεζα θα διαμορφώσει τις πολιτικές που σχετίζονται με το ύψος και τον χρόνο των κεφαλαίων που χρειάζεται ή την προσφορά των πλεονασματικών κεφαλαίων, καθώς αφού θα γνωρίζει κάθε χρονική στιγμή την ανάγκη εκροής κεφαλαίων μπορεί να προγραμματίσει το ύψος και τον τρόπο άντλησης κεφαλαίων κάλυψής τους (Αγγελόπουλος, 2010).

Ο Συντελεστής Μετατροπής Ρευστότητας μοιάζει στην λογική με την στάθμιση στον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, αφού σε κάθε περιουσιακό στοιχείο δίνεται ένας συντελεστής μετατροπής ρευστότητας και που εξαρτάται από την πολυπλοκότητα και την πιστοληπτική θέση κάθε στοιχείου.

⁴ Βασικές Καταθέσεις/Σύνολο Ενεργητικού= δείχνει την κατάσταση ρευστότητας της τράπεζας

⁵ Ρευστοποιήσιμο Ενεργητικό/Σύνολο Ενεργητικού=μετρά τα ρευστά στοιχεία προς το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων και όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης τόσο λιγότερο κίνδυνο αντιμετωπίζει. Εάν όμως ξεπεράσει κάποια όρια μπορεί να σημαίνει ότι η τράπεζα έχει αδυναμία εξεύρεσης ευκαιρών επένδυσης ή δανειοδότησης

⁶ Ο δείκτης Χορηγήσεις/Καταθέσεις αποτελεί τον γνωστότερο τέτοιο αριθμοδείκτη που είναι σε θέση να μετράει τον κίνδυνο ρευστότητας και δίνει σαφή συμπεράσματα για την έκθεση της τράπεζας σε κίνδυνο ρευστότητας. Ένας υψηλός δείκτης δείχνει ότι η τράπεζα προσανατολίζεται στις βραχυπρόθεσμες αγορές χρήματος για την χρηματοδότηση των δανείων που δίνει.

⁷ Δανειακά Κεφάλαια/Σύνολο Ενεργητικού. Δεδομένου ότι τα δάνεια είναι δύσκολα ρευστοποιήσιμα στοιχεία του Ενεργητικού, ένας υψηλός δείκτης σημαίνει ότι μία τράπεζα έχει πολλά δάνεια και δημιουργεί εξάρτηση από βραχυπρόθεσμες αγορές χρήματος, ενώ ο χαμηλός δείκτης σημαίνει ότι η τράπεζα διαθέτει τη δυνατότητα ρευστοποίησης στοιχείων του Ενεργητικού.

3.3 Συμπεράσματα Κεφαλαίου

Σε προηγούμενη ενότητα αναλύσαμε την έννοια του κινδύνου που σχετίζεται με την δραστηριότητα των χρηματοοικονομικών οργανισμών και προσπαθήσαμε να τις κατηγοριοποιήσουμε σε σχέση με την πηγή τους.

Η αναγνώριση και ταυτοποίησή τους όμως αποτελούν το πρώτο στάδιο για την διαχείρισή τους και ως διαχείριση εννοούμε το σύνολο των ενεργειών που αφορούν στην ανάλυση και αντιμετώπιση των κινδύνων και αποτελεί τον πυρήνα της στρατηγικής κάθε οικονομικού οργανισμού με σκοπό την μεγιστοποίηση της πιθανότητας επιτυχίας των στόχων των οικονομικών οργανισμών.

Η διαχείριση των κινδύνων συνήθως αναλαμβάνεται από εξειδικευμένο τμήμα του οργανισμού που αναζητά τους τρόπους για την αποδοτικότερη χρήση των κεφαλαίων και τη μείωση του κόστους αντιμετώπισης μελλοντικών ζημιών με κύρια ευθύνη τον εντοπισμό των πηγών και των αιτιών των κινδύνων στους οποίους ένας οργανισμός είναι εκτεθειμένος.

Η διαχείριση του κινδύνου αποτελεί μία δυναμική διαδικασία που εμπλέκεται σε όλους τους τομείς ενός οργανισμού και τις στρατηγικές που ακολουθεί και τις τελευταίες δεκαετίες έχει εξελιχθεί για να καλύψει το σύνολο των εργασιών των χρηματοοικονομικών οργανισμών σε ένα μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από αύξηση της ταχύτητας κυκλοφορίας του χρήματος, τα ολοένα περισσότερο περίπλοκα χρηματοοικονομικά εργαλεία (παράγωγα), η απελευθέρωση των αγορών, η ανάληψη δραστηριοτήτων υψηλού κινδύνου, αλλά και η συνεχής αναζήτηση επικερδέστερων (άρα και περισσότερο επισφαλών) επενδύσεων για να μπορεί ο οργανισμός να διατηρεί την ανταγωνιστικότητά του, τόσο σε όρους κερδοφορίας όσο και στην αποδοτική χρήση κεφαλαίων.

Η διαδικασία διαχείρισης του κινδύνου ξεκινάει από την ταυτοποίηση και τυποποίηση του είδους του κινδύνου, η οποία είναι μία δύσκολη διαδικασία όπου ένα λάθος μπορεί να έχει εξαιρετικά αρνητικά αποτελέσματα, καθώς κάθε είδος κινδύνου αντιμετωπίζεται με διαφορετικά εργαλεία. Σε δεύτερη φάση γίνεται ο υπολογισμός των ταυτοποιημένων κινδύνων και γίνεται η αποτίμησή τους και εισάγονται στο χαρτοφυλάκιο των οργανισμών. Ο υπολογισμός αντιλαμβανόμαστε ότι είναι εξίσου επίπονη διαδικασία με την ταυτοποίηση, καθώς οι οικονομικές μεταβλητές διαφοροποιούνται διαρκώς και η ποσοτικοποίηση είναι μία δυναμική διαδικασία. Το τρίτο στάδιο είναι αυτό της διαχείρισης του κινδύνου και αφορά την απόφαση

για την ενδεχόμενη λήψη επενδυτικών πρωτοβουλιών, αλλά και τους συγκεκριμένους χειρισμούς ενός κινδύνου ο οποίος προκαλεί ζημιές στον οργανισμό.

Βιβλιογραφία Κεφαλαίου

- Demodaran A. (2014), Εφαρμοσμένη Χρηματοοικονομική για Επιχειρήσεις, Broken Hill, Λευκωσία
- Αγγελόπουλος Π. (2010), *Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Αγορές – Προϊόντα – Κίνδυνοι*, (Γ' Έκδοση) Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα
- Χαρδούβελλης Α. Γκίκας, 2003, Πιστωτικά Ιδρύματα και Διαχείριση Κινδύνων, ΠαΠει, Πειραιάς
- Χριστόπουλος Α. & Ντόκας Ι., (2012), Θέματα τραπεζικής και χρηματοοικονομικής θεωρίας, Κριτική, Αθήνα

Κεφάλαιο 4ο: Επιτροπή της Βασιλείας και Τραπεζική Κεφαλαϊακή Επάρκεια

4.1 Η Επιτροπή και Συμφωνία της Βασιλείας

Το 1974 ιδρύθηκε η λεγόμενη Επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee), ακολουθώντας προκαταρτικές συνομιλίες και πρωτοβουλίες Διοικητών Κεντρικών Τραπεζών της Ομάδας των 10, όπως αναφέρονταν, που όμως τελικά περιέλαβε τους Κεντρικούς Τραπεζίτες της Ελβετίας, των ΗΠΑ, της Γερμανίας, του Ην. Βασιλείου, Ιαπωνίας, Γαλλίας, Καναδά, Ολλανδίας, Ιταλίας, Λουξεμβούργου, Ισπανίας, Σουηδίας και Βελγίου. Στη σύνθεση των 13 αυτών χωρών υπήρχαν 10 χώρες της ΕΟΚ (μετέπειτα ΕΕ) και η συνάντηση είχε αντικειμενικό στόχο την προσπάθεια διαμόρφωσης ενός ομοιόμορφου πλαισίου αναφορικά με τους κανόνες ελέγχου και τις εποπτικές πρακτικές του τραπεζικού συστήματος. Κεντρικός της άξονας είναι η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.

Η σύγκλιση της Επιτροπής κρίθηκε αναγκαία σε μία εποχή οικονομικής αβεβαιότητας διεθνώς, ειδικά σε τομείς όπως οι συναλλαγματικές ισοτιμίες και οι τραπεζικές λειτουργίες, ειδικά μετά την κατάρρευση του συστήματος της σταθερής ισοτιμίας των νομισμάτων. Το σύστημα των σταθερών ισοτιμιών είχε υιοθετηθεί αμέσως μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου το 1944 στο Bretton Woods των ΗΠΑ και με το τοπωνύμιο είχε μείνει γνωστή και η συμφωνία αυτή (Συμφωνία του Bretton Woods). Η ανάλυση των λόγων που οδήγησαν στην κατάρρευση του Bretton Woods (υιοθέτηση του δολαρίου στις διεθνείς συναλλαγές και αύξηση ζήτησης δολαρίου διεθνώς, αυξανόμενος διεθνής εμπορικός ανταγωνισμός, επεκτατική οικονομική πολιτική των ΗΠΑ που χρηματοδοτούσε ολοένα και μεγαλύτερα ελλείματα μέσα εκτύπωση χρήματος που σήμαινε υποτίμηση του νομίσματος και άρα αδυναμία συγκράτησης της αξίας του νομίσματος και της ανταλλακτικής του αξίας σε χρυσό) (Smith S., Rofe, S., 2017), αλλά η *de facto* αποτυχία του δημιούργησε τον συναλλαγματικό κίνδυνο στο χρηματοοικονομικό πεδίο. Η κατάσταση αυτή επιδεινώθηκε με την πρώτη πετρελαϊκή κρίση που οδήγησε την παγκόσμια οικονομία σε ύφεση από την κρίση που ανιχνεύθηκε αρχικά στην διεθνή παραγωγή και το διεθνές εμπόριο εξαιτίας της αύξησης της τιμής του πετρελαίου. Τα παραπάνω δημιούργησαν αναρίθμητα προβλήματα στις τραπεζικές εργασίες και ζητήθηκε η συνδρομή των Κεντρικών Τραπεζιτών ώστε αρχικά να γίνουν κατανοητές οι νέες προκλήσεις που

αντιμετώπισαν τα τραπεζικά συστήματα και ύστερα στο να προταθούν λύσεις μέσω της συμφωνίας και υιοθέτησης κοινών εποπτικών κανόνων για την επιστροφή στην σταθερότητα του συστήματος.

Στα παραπάνω θέματα οι Κεντρικοί Τραπεζίτες των χωρών που αναφέρθηκαν ανέλαβαν το σχεδιασμό και την υλοποίησης στρατηγικής διαχείρισης κινδύνων με την δημιουργία της Επιτροπής της Βασιλείας υπό την σκέπη της Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών, και με αντικείμενο την εποπτεία της λειτουργίας των τραπεζών, την ανάλυση των εξελίξεων σε εθνικές οικονομίες και τράπεζες και την δημιουργία και ανανέωση του πλαισίου λειτουργίας των τραπεζών ώστε να καθίσταται περισσότερο αποτελεσματικό.

Θα πρέπει να σημειώσουμε εδώ ότι η Επιτροπή της Βασιλείας δεν κατέχει κάποια εθνική ή υπερεθνική αρμοδιότητα, και οι προτάσεις και οι οδηγίες που διατυπώνει δεν μπορούν να επιβληθούν τυπικά, αλλά αντίθετα έχουν αποκλειστικά συμβουλευτικό χαρακτήρα για τις εθνικές αρχές κάθε κράτους, προσδοκώντας ότι θα γίνουν αποδεκτές από αυτά και θα ενεργήσουν προς την εναρμόνιση και την σύγκλιση. Με αυτόν τον τρόπο ενθαρρύνεται η σύγκλιση προς αμοιβαία αποδεκτούς κανόνες, χωρίς την ανάγκη επιβολής μιας εναρμόνισης των κανόνων που εφαρμόζονται από τα κράτη μέλη.

Η σταδιακή αυτή συνεργασία και σύγκλιση επιτρέπει στην Επιτροπή να πλησιάσει τους κύριους στόχους της θωράκισης και της διασφάλισης της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος με μέσα την α) ανταλλαγή πληροφοριών αναφορικά με ρύθμιση εποπτείας σε εθνικό επίπεδο, β) βελτίωση των κανόνων και των τεχνικών εποπτείας στο διεθνές τραπεζικό σύστημα, γ) την θέσπιση των ελαχίστων προτύπων και κανόνων εποπτείας σε κάθε δραστηριότητα.

4.2 Βασιλεία I

Ο καρπός πολυετών εργασιών της Επιτροπής μετουσιώθηκε σε μία σειρά από κανόνες και πρότυπα τα οποία και εισήχθησαν το 1988 (Basel Accord I) και αφού πήρε την έγκριση των αρχών των κρατών που απάρτιζαν την G-10, ενσωματώθηκαν για εφαρμογή το καλοκαίρι του ίδιου έτους, προβλέποντας μία πενταετή μεταβατική περίοδο μέχρι το τέλος το 1992. Κύριο γνώρισμα αυτού του πρώτου Συμφώνου ήταν η Κεφαλαιακή Επάρκεια, του κατώτατου δηλαδή

επιπέδου κεφαλαίων που κάθε πιστωτικό ίδρυμα όφειλε να τηρεί σε σχέση με τον Πιστωτικό Κίνδυνο που αναλάμβανε (BIS, 1995).

Το χαρακτηριστικό γνώρισμα του συμφώνου αυτού η Κεφαλαιακή Επάρκεια, που στόχευε να θέσει ελάχιστο επίπεδο ιδίων κεφαλαίων που έπρεπε να διατηρεί κάθε πιστωτικό ίδρυμα σε σχέση με τον αναλαμβανόμενο Πιστωτικό Κίνδυνο. Αυτή ήταν και η πρώτη φορά των παραπάνω από δύο αιώνων λειτουργίας επίσημου τραπεζικού συστήματος που επιχειρήθηκε η σύνδεση μεταξύ των Ιδίων Κεφαλαίων των τραπεζών με τον Πιστωτικό Κίνδυνο που αντιμετώπιζαν, καθιερώνοντας έτσι τον συντελεστή της Κεφαλαιακής Επάρκειας για αντιμετώπιση κάθε Πιστωτικού Κινδύνου και ορίστηκε ως ο λόγος Ιδίων Κεφαλαίων προς Ενεργητικό (και εκτός Ισολογισμού στοιχεία), σταθμισμένα όμως σε σχέση με τον κίνδυνο. Ως ελάχιστη αποδεκτή τιμή του Συντελεστή Επάρκειας κρίθηκε το 8% και ο σχεδιασμός του υπολογισμού της έγινε με γνώμονα της κάλυψης του κινδύνου Μη Εκπλήρωσης Υποχρεώσεων σε κάθε μορφή

$$k = \frac{\text{Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Σύνολο Σταθμισμένων (κατά κίνδυνο) ανοιγμάτων}} \geq 8\%$$

Όπου:

k= Συντελεστής Κεφαλαιακής Επάρκειας

Εποπτικά Κεφάλαια= Βασικά + Συμπληρωματικά

Βασικά (\geq)= Μετοχικό + Αποθεματικό+ Κέρδη κ.α.

Συμπληρωματικά= Αποθεματικά Προσαρμογής + Ομολογιακά Δάνεια Μειωμένης Εξασφάλισης κ.α.

Σύνολο Σταθμισμένων Ανοιγμάτων= Σύνολο Ανοιγμάτων σε κινδύνους τραπεζικού και εμπορικού χαρτοφυλακίου (κίνδυνοι πιστωτικοί + αγοράς)

Το 1996 διευρύνθηκε το Σύμφωνο της Βασιλείας I ώστε να ενσωματώνει τους κανόνες εποπτείας για τον κίνδυνο αγοράς από ανοικτές θέσεις συναλλάγματος και εμπορικά χρεόγραφα (BIS, 1996) .

4.3 Βασιλεία II

Η επέκταση των τραπεζικών δραστηριοτήτων και η επιτάχυνση της ανάπτυξη σύνθετων

δομών επιχειρηματικής δραστηριότητας⁸ (Grant, J. and Kirchmaier, T. 2005) είχε ως αποτέλεσμα την ανάγκη αναθεώρησης και επικαιροποίησης του Συμφώνου το οποίο και έγινε το 1999 όπου η Επιτροπή της Βασιλείας ανακοίνωσε το κείμενο της Βασιλείας II (International Convergence of Capital Measurement and Standards) και το οποίο αντικατέστησε τη Συνθήκη του 1988.

Το νέο Σύμφωνο περιλαμβάνει επεκτάσεις αναφορικά με εποπτεία των κεφαλαίων, ελαχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις και πειθαρχία και η αναθεώρησή του το 2001 έλαβε μέριμνα για πρόσθετες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις κάλυψης ζημιών που μπορεί να προέλθουν από Λειτουργικούς Κινδύνους (ανθρώπινο λάθος, φυσικές καταστροφές, τεχνικά προβλήματα σε συστήματα υποστήριξης, παράνομες ενέργειες).

Το θεσμικό πλαίσιο της Βασιλείας II αναπτύχθηκε σε 3 Πυλώνες (BIS, 2004, 2006).

4.3.1 Πυλώνας I – Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις

Ο πρώτος Πυλώνας αφορά στην διαφοροποίησης της μέτρηση των ελάχιστων Κεφαλαιακών Απαιτήσεων που εισάχθηκε με την Βασιλεία I. Ο αριθμητής (εποπτικά ίδια κεφάλαια) και η ελάχιστη επάρκεια (8%) παραμένουν, αλλά διαφοροποιείται η μέτρηση πιστωτικού κινδύνου περιλαμβανομένης της εποπτικής αντιμετώπισης των μέσων και των τεχνικών μείωσης του κινδύνου αυτού και καθιερώνει πρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις για την αντιμετώπιση του λειτουργικού κινδύνου.

$$k = \frac{\text{Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Σύνολο Σταθμισμένων (κατά κίνδυνο) ανοιγμάτων}} \geq 8\%$$

Όπου:

k= Συντελεστής Κεφαλαιακής Επάρκειας

Εποπτικά Κεφάλαια= Βα

σικά + Συμπληρωματικά

Βασικά (≥)= Μετοχικό + Αποθεματικό+ Κέρδη κ.α.

Συμπληρωματικά= Αποθεματικά Προσαρμογής + Ομολογιακά Δάνεια Μειωμένης Εξασφάλισης κ.α.

⁸ Η ιδιοκτησιακή δομή των Ευρωπαϊκών επιχειρήσεων συναρτάται από την εθνική νομοθεσία, τον κώδικα φορολογίας, της σχετικής δύναμης των θεσμικών επενδυτών, οικονομικών προτιμήσεων περιορισμών και ψυχολογίας των επενδυτών.

Σύνολο Σταθμισμένων Ανοιγμάτων= Σύνολο Ανοιγμάτων σε κινδύνους τραπεζικού και εμπορικού χαρτοφυλακίου (κίνδυνοι πιστωτικοί +λειτουργικοί+ αγοράς)

Η μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου μπορεί να γίνεται με δύο εναλλακτικές μεθόδους, την α) τυποποιημένη (ΠΔΤΕ 2588/2007 Standardized) όπου γίνεται συσχέτιση διαβαθμισμένων συντελεστών και β) εσωτερικής διαβάθμισης (2589/2007 IRB) με συσχέτιση συντελεστών με διαβαθμίσεις εσωτερικού συστήματος rating των τραπεζών.

Πίνακας 4.1: Τυποποιημένη Προσέγγιση – Ενδεικτικά Ανοίγματα Ισολογισμού

rating	Προς	Προς Τράπεζες	Προς	Retail	LTV <75%	
1. AAA ... AA-	0	20	2	20	75	35*
2. A+ ... A-	2		50	0	75	35
3. BBB+...BBB-	50	20	50	100	75	3
4. BB+...BB-	100	50	100	100	75	35
5. B+ ... B-	100	50	100	150	75	35
6. CCC και κάτω	150	150	150	150	75	35
7. Unrated	100	20	50	100	75	5

Πηγή: Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank of International Settlements-BIS)

Πίνακας 4.2: IRB: Ενδεικτικές εκτιμήσεις RWs επιχειρηματικών, στεγαστικών, καταναλωτικών δανείων ως συνάρτηση των PDs , των ποσοστών LGD (καθορισμένων από εποπτικές αρχές, 45%, 25% κλπ) και των πωλήσεων (για τις επιχειρήσεις) – Κεφ. Υποχρεώσεις = RWs *8%

Illustrative IRB Risk Weights for UL

Asset Class:	Corporate Exposures		Residential Mortgages		Other Retail Exposures	
LGD:	45%	45%	45%	25%	45%	85%
Maturity: 2.5 years						
Turnover (millions of €)	50	5				
PD:						
0.03%	14.44%	11.30%	4.15%	2.30%	4.45%	8.41%
0.05%	19.65%	15.39%	6.23%	3.46%	6.63%	12.52%
0.10%	29.65%	23.30%	10.69%	5.94%	11.16%	21.08%
0.25%	49.47%	39.01%	21.30%	11.83%	21.15%	39.96%
0.40%	62.72%	49.49%	29.94%	16.64%	28.42%	53.69%
0.50%	69.61%	54.91%	35.08%	19.49%	32.36%	61.13%
0.75%	82.78%	65.14%	46.46%	25.81%	40.10%	75.74%
1.00%	92.32%	72.40%	56.40%	31.33%	45.77%	86.46%
1.30%	100.95%	78.77%	67.00%	37.22%	50.80%	95.95%
1.50%	105.59%	82.11%	73.45%	40.80%	53.37%	100.81%
2.00%	114.86%	88.55%	87.94%	48.85%	57.99%	109.53%
2.50%	122.16%	93.43%	100.64%	55.91%	60.90%	115.03%
3.00%	128.44%	97.58%	111.99%	62.22%	62.79%	118.61%
4.00%	139.58%	105.04%	131.63%	73.13%	65.01%	122.80%
5.00%	149.86%	112.27%	148.22%	82.35%	66.42%	125.45%
6.00%	159.61%	119.48%	162.52%	90.29%	67.73%	127.94%
10.00%	193.09%	146.51%	204.41%	113.56%	75.54%	142.69%
15.00%	221.54%	171.91%	235.72%	130.96%	88.60%	167.36%
20.00%	238.23%	188.42%	253.12%	140.62%	100.28%	189.41%

Πηγή : Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework - Comprehensive Version 2006

Αναφορικά με την μέτρηση του κινδύνου αγοράς του χαρτοφυλακίου συναλλαγών, οι τράπεζες έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν τις εποπτικές μεθόδους για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων (BIS, 2006). Τράπεζες με υψηλά χαρτοφυλάκια συναλλαγών ή που έχουν λάβει θέση σε παράγωγα ή πολλά και διαφορετικά προϊόντα χρησιμοποιούν εξελιγμένες μεθόδους μέτρησης (πχ VAR) για την εκτίμηση του κινδύνου αγοράς για την εκτίμηση του κινδύνου αγοράς.

Η μέτρηση του Λειτουργικού Κινδύνου μπορεί να γίνει με τρεις μεθόδους, του Βασικού Δείκτη (Basic Indicator Approach), την Τυποποιημένη (Standardized Approach) και τις Εξελιγμένες Προσεγγίσεις Μέτρησης (Advanced Measurement Approach)

4.3.2. Πυλώνας II (Εποπτική Αξιολόγηση)

Ο δεύτερος πυλώνας αποτελεί ένα πρόσθετο μέτρο εξασφάλισης της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών μετά την πρόνοια του πρώτου πυλώνα. Πέραν από την μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας, είναι αναγκαία και η αξιολόγηση των μέτρων που χρησιμοποιούνται για την μέτρηση της, ένα μέτρο ποιοτικής αξιολόγησης των δεδομένων που χρησιμοποιούνται, ώστε να καθορίζονται σωστά τα απαιτούμενα κεφάλαια για την κάλυψη των κινδύνων.

Στις εργασίες των εποπτικών αρχών περιλαμβάνεται η αξιολόγηση των κινδύνων καθώς και οι διαδικασίες της παρακολούθησης και της μέτρησής τους και είναι πιθανό να απαιτήσουν πρόσθετη κεφαλαιακή δέσμευση εάν θεωρείται ότι δεν συμμορφώνονται πλήρως με τις διατάξεις του Πυλώνα I ή υπάρχουν κίνδυνοι που δεν αντιμετωπίζονται από τον πρώτο πυλώνα. Για όσες τράπεζες υπάρχει η εκτίμηση ότι είναι υψηλού κινδύνου (λόγω έκθεσης) ή δεν έχουν ενά επαρκές σύστημα διαχείρισης των κινδύνων, υπάρχει η δυνατότητα επιβολής κυρώσεων με τη μορφή μεγαλύτερων περιθωρίων επιτοκίων στο διατραπεζικό δανεισμό και το εκδιδόμενο χρέος.

Οι αρχές του Πυλώνα II περιλαμβάνουν (BIS, 2006):

α) Τα Πιστωτικά Ιδρύματα οφείλουν να αναπτύσσουν διαδικασίες εκτίμησης της συνολικής κεφαλαιακής επάρκειας σε σχέση με τους αναλαμβανόμενους κινδύνους

β) Οι εποπτικές αρχές οφείλουν να προχωρούν σε αξιολόγηση των εσωτερικών εκτιμήσεων των Τραπεζών σε σχέση με την στρατηγική και την κεφαλαιακή τους επάρκεια,

αλλά ακόμα και την ικανότητα παρακολούθησης και συμμόρφωσης με το σύνολο των διατάξεων περί κεφαλαιακής επάρκειας και την λήψη πρόσθετων μέτρων όταν αυτά κρίνονται ότι δεν επαρκούν.

γ) Οι εποπτικές αρχές μπορούν να απαιτούν από τα Πιστωτικά Ιδρύματα να λειτουργούν με κεφαλαιακούς δείκτες άνω του αρχικά καθορισμένου.

δ) Τέλος οι εποπτικές αρχές οφείλουν να παρεμβαίνουν σε κάθε περίπτωση που εντοπίζεται πιθανός κίνδυνος μείωσης των κεφαλαίων και στην περίπτωση κινδύνου πτώσης των κεφαλαίων κάτω από το επιτρεπτό όριο να απαιτούν διορθωτικές κινήσεις για να αποφευχθεί.

4.3.3. Πυλώνας III (Πειθαρχία Αγοράς)

Ο Πυλώνας III συμπληρώνει τους πρώτους δύο σε ειδικά θέματα κεφαλαιακής επάρκειας (Πυλώνας I) και θέματα εποπτείας (Πυλώνας II). Η επιτροπή της Βασιλείας επιδιώκει μέσα από τις διατάξεις του Πυλώνα III να ενθαρρύνει την πειθαρχία μέσα από μηχανισμούς της αγοράς, ώστε να επαυξηθεί η προσπάθεια για την ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας που σημαίνει και μεγαλύτερη ασφάλεια/σταθερότητα για ολόκληρο το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Με τον τρόπο αυτό η Επιτροπή επιτυγχάνει τον πολλαπλό έλεγχο τόσο από τις εποπτικές αρχές όσο και από την αγορά μέσα από διατάξεις που υποχρεώνουν τις Τράπεζες στη δημοσιοποίηση ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων αναφορικά με χρηματοοικονομικούς κινδύνους που έχουν αναλάβει. Συγκεκριμένα θα πρέπει να γνωστοποιούνται σε 3μηνιάια ή 6μηνιάια βάση τα ακόλουθα (BIS, 2006):

- Κεφαλαιακές Απαιτήσεις: Θα πρέπει να γίνεται αναφορά και επεξηγηματικές σημειώσεις αναφορικά με τον τρόπο που οι επενδύσεις υπολογίζονται στους κινδύνους και τις κεφαλαιακές υποχρεώσεις.
- Κεφαλαιακή Δομή: Απαιτείται ακόμα πλήρης αναφορά του σκοπού και της φύσης κάθε στοιχείου του κεφαλαίου αλλά και των υποχρεώσεων που προκύπτουν από αυτά.
- Έκθεση σε κίνδυνο: Είναι απαραίτητη η απόλυτη διαφάνεια αναφορικά με την έκθεση των τραπεζών σε κινδύνους, αλλά και τη διαχείρισή τους από αυτές
- Κεφαλαιακή Επάρκεια: Η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών θα πρέπει να είναι

γνωστή για κάθε είδους δραστηριότητα που εμπεριέχει ρίσκο και κίνδυνο.

Σε κάθε περίπτωση που μία τράπεζα αρνείται να συμμορφωθεί με τις οδηγίες που αφορούν στη δημοσιοποίηση και την γνωστοποίηση των στοιχείων που αναφέρονται στον Πυλώνα III, αναμένεται η ενεργοποίηση μέτρων για τη διόρθωση και συμμόρφωση από τις εποπτικές αρχές. Η σοβαρότητα και το είδος των μέτρων, εξαρτάται από το μέγεθος και τη φύση της μη συμμόρφωσης, αλλά και το ιστορικό της συμμόρφωσης ή όχι της τράπεζας στο παρελθόν.

4.4 Βασιλεία III

Η Επιτροπή της Βασιλείας θεώρησε ανάγκη για περαιτέρω αναθεώρηση των όρων της, μέσω μίας μεταρρύθμισης που θα μπορούσε να ενισχύσει το παγκόσμιο κεφάλαιο και να προάγει έναν πιο ανεκτικό τραπεζικό τομέα. Για το σκοπό αυτό συντάχθηκε η Βασιλεία III «Διεθνές πλαίσιο για τη μέτρηση του κινδύνου ρευστότητας προτύπων και επιτήρησης». Οι μεταρρυθμίσεις περιλαμβάνουν τρόπο για την βελτίωση απορρόφησης «κραδασμών» στον τραπεζικό τομέα. Μέσω της ανανεωμένης αυτής μεταρρυθμιστικής έκδοσης η Επιτροπή της Βασιλείας στοχεύει και στη βελτίωση των μέσων διαχείρισης κινδύνου και ενίσχυση της διαφάνειας των Τραπεζών.

Τα παραπάνω κρίθηκαν αναγκαία καθώς ένας από τους κυριότερους παράγοντες της επιδείνωσης της πρόσφατης χρηματο/οικονομικής κρίσης ήταν του εικονικού πλεονάσματος που είχαν δημιουργήσει αρκετές τράπεζες σε πολλές χώρες, ενώ παράλληλα πολλές διατηρούσαν ανεπαρκή αποθέματα χρήματος σε ρευστό. Αποτέλεσμα των παραπάνω ήταν η αδυναμία του τραπεζικού συστήματος να παρακολουθήσει τη συνεχή διαπραγμάτευση και αγοραπωλησία μετοχών και απωλειών και κλόνησε την εμπιστοσύνη των αγορών για την φερεγγυότητα πολλών τραπεζών. Αυτό αποδυνάμωσε τον τραπεζικό τομέα και κατά εξακολούθηση ολόκληρο τον χρηματοοικονομικό τομέα και από εκεί μεταπήδησε στην πραγματική οικονομία με μία γενικευμένη συρρίκνωση ρευστότητας και διαθεσιμότητας πιστωτικών κεφαλαίων και οδήγησε σε μία σχεδόν υποχρεωτική παρέμβαση του δημόσιου τομέα προς ενίσχυση του χρηματοοικονομικού συστήματος (bail in), παρέχοντας διευκολύνσεις, κεφάλαια και εγγυήσεις που όμως επιβάρυνε στο σύνολό του τους φορολογούμενους.

Στη σκιά αυτών των εξελίξεων ήταν παραπάνω από ενδεδειγμένη η ενίσχυση του πλαισίου λειτουργίας τραπεζικού τομέα ώστε να ανακτηθεί η εμπιστοσύνη, να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα των τραπεζών σε κραδασμούς και να αποφευχθούν αντίστοιχοι κίνδυνοι μελλοντικά.

4.4.1. Βασιλεία III και μεταρρυθμίσεις

Οι μεταρρυθμίσεις που προτάθηκαν ενδυνάμωναν το τραπεζικό ρυθμιστικό πλαίσιο, που αν και μείωνε το περιθώριο κέρδους τους μεσοπρόθεσμα, βοηθούν στην αύξηση της μακροπρόθεσμης ανθεκτικότητας. Οι νέες μεταρρυθμίσεις λαμβάνουν επίσης μέριμνα για ένα ευρύ φάσμα κινδύνων τα οποία παράγει η ίδια η λειτουργία του τραπεζικού συστήματος.

Το 2010 δημοσιεύθηκαν το σύνολο των τροποποιήσεων, αλλαγών και συμπληρώσεων των προτάσεων της Επιτροπής και πήραν την τελική τους μορφή το 2011⁹ και άρχισε να εφαρμόζεται σταδιακά από το 2013 με στόχο την πλήρη συμμόρφωση και εφαρμογή το τρέχον έτος (2019). Συνοπτικά οι τομές που φέρνει το επικαιροποιημένο εποπτικό πλαίσιο η Βασιλεία III είναι:

- Εποπτικά Κεφάλαια: Διαφοροποιείται η δομή των Εποπτικών Ιδίων Κεφαλαίων (Ε.Ι.Κ), οι εξαιρέσεις και τα όρια, με εισαγωγή δύο ανώτατων ορίων (capital conservation buffer, countercyclical capital buffer)
- Κίνδυνοι αντισυμβαλλομένου: Αποτελούν περισσότερο συντηρητικές παραμέτρους που αυξάνουν τις τελικές κεφαλαιακές απαιτήσεις
- Δείκτης Μόχλευσης: Λειτουργεί συμπληρωματικά στον Δείκτη Κεφαλαιακής επάρκειας με όριο 3% (που όμως δεν μετρώνται οι παράγοντες κινδύνου)
- Κίνδυνος Ρευστότητας: Εισάγοντες δύο νέοι εποπτικοί δείκτες, ο Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio) και ο Δείκτης Καθαρής Σταθερής

⁹ BIS, Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, Dec. 2010, BIS, Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, (Dec.2010, BIS, Guidance for national authorities operating the countercyclical capital buffer, (Dec.2010)», BIS, Guidance for national authorities operating the countercyclical capital buffer, (Dec.2010)», BIS, Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems - revised version June 2011 <https://www.bis.org/publ/bcbs189.htm>

Χρηματοδότησης (NSFR Net Stable Funding Ratio) με ελάχιστο όριο το 100% και για τους δύο.

4.4.2. Βασιλεία III: Μεταρρυθμίσεις στα Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια

Η πρόσφατη οικονομική κρίση έκανε εμφανές ότι το τραπεζικό σύστημα είχε αυξημένο επίπεδο χαμηλής ποιότητας κεφαλαίου και υπήρξε ασυνεπές στην γνωστοποίηση των στοιχείων του κεφαλαίου που θα επέτρεπε στην αγορά να αξιολογήσει την ποιότητα του. Στη Βασιλεία III δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στις κοινές μετοχές που αποτελούν μεγάλη συνιστώσα της ποιότητας των ιδίων κεφαλαίων μίας τράπεζας.

4.4.2.1 Ελάχιστα Όρια Εποπτικών Ιδίων Μέσων

Τα Συνολικά Εποπτικά Κεφάλαια αποτελούνται από το άθροισμα των παρακάτω στοιχείων:

- 1- Tier 1 Capital που αποτελείται από α) Common Equity Tier 1 β) Additional Tier 1
- 2- Tier 2 Capital

Τα πιο πάνω στοιχεία υπόκεινται σε περιορισμούς όπως ότι το Common Equity Tier 1 πρέπει να είναι ανά πάσα στιγμή τουλάχιστον ίσο ή μεγαλύτερο του 4,5% της αξίας των σταθμισμένων στοιχείων Ενεργητικού, Το Tier 1 Capital άνω του 6% των σταθμισμένων του Ενεργητικού και το Σύνολο των Ιδίων Κεφαλαίων $Tier\ 1\ Capital + Tier\ 2\ Capital \geq 8\%$ ανά πάσα στιγμή.

Όπου,

Common Equity Tier 1 = \sum (Κοινές Ονομαστικές Μετοχές + Αποτελέσματα εις Νέον + Συσσωρευμάν Συνολικά Έσοδα και Αποθέματα + Κοινές Ονομαστικές Μετοχές θυγατρικών + Κανονιστικές Προσαρμογές)

Additional Tier 1 = \sum (Μέσα που εκδίδονται και δεν περιλαμβάνονται Tier 1 + Απόθεμα υπέρ το άριο + Μέσα που εκδίδονται από θυγατρικές + Κανονιστικές προσαρμογές)

Tier 2 Capital= Σ (Μέσα που εκδίδονται TIER 2 και δεν περιλαμβάνονται στο Tier 1+Μέσα Tier 2 που εκδίδονται από θυγατρικές και δεν περιλαμβάνονται Tier 1 capital+διατάξεις απώλειας δανείων+κανονιστικές προσαρμογές)

4.4.2.2. Βασιλεία III: ανώτατο όριο capital conservation buffer

Το Capital Conservation Buffer σχεδιάστηκε για τη διασφάλιση δημιουργίας κεφαλαικών αποθεμάτων ασφαλείας από τις τράπεζες. Η οδηγία αυτή έχει βασιστεί σε απλούς κανόνες διατήρησης κεφαλαίου, ώστε να μην καθίσταται ευχερής η παραβίαση των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων και απαιτεί από τις τράπεζες τη διατήρηση κεφαλαίων ασφαλείας πάνω το ελάχιστο θεσμοθετημένο επίπεδο.

Εάν τα κεφάλαια πέσουν κάτω από το όριο ασφαλείας τότε εξετάζονται τρόποι για επαναφορά τους στα επιθυμητά επίπεδα μέσω πχ μείωσης πληρωμών μερισμάτων, μείωση μόνους προσωπικού, άντληση κεφαλαίων από τον ιδιωτικό τομέα.

Ορισμένες Τράπεζες που εξάντλησαν τα αποθέματά τους πάνω σε μελλοντικές προβλέψεις ανάκαμψης για να μπορούν να διατηρήσουν αυξημένη διανομή μερίσματος δεν μπορούν να συμπεριληφθούν σε αυτές τις ρυθμίσεις (καθώς θέτουν τα συμφέροντα των μετόχων πάνω από των καταθετών) και με το πλαίσιο του capital conservation buffer πιέζονται για τη μείωση των μερισμάτων. Η εφαρμογή του παραπάνω πλαισίου ενισχύθηκε από διεθνείς κανόνες διατήρησης κεφαλαίου, φαίνεται ότι συμβάλλει στην βελτίωση της προσαρμοστικότητας μέσα από την παροχή ενός μηχανισμού για την ανοικοδόμηση του κεφαλαίου.

Το πλαίσιο αυτό οριοθετεί τον δείκτη του capital conservation buffer στην τάξη του 2,5% που θα πρέπει να αποτελείται από Common Equity Tier 1 για να ισορροπεί στις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις και θα επιβάλλονται περιορισμοί στη διανομή μερισμάτων στις Τράπεζες όπου δεν επιτυγχάνουν τον στόχο αυτό.

Πίνακας 4.3: Capital Conservation Buffer- Πρότυπα Διατήρησης Ελάχιστων Κεφαλαίων

COMMON EQUITY TIER 1	ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ
4,5%-5,125%	100%
>5,125%-5,75%	80%
>5,75%-6,375%	60%
>6,375%-7,0%	40%
>7,0%	0%

Πηγή: **Basel Committee on Banking Supervision**, <https://www.bis.org/bcbs/>

Ο παραπάνω πίνακας παρουσιάζει τα ελάχιστα ποσοστών των ιδίων κεφαλαίων μίας τράπεζας ανάλογα με διαφορετικά επίπεδα Common Equity Tier 1. Ένα παράδειγμα είναι ότι μία τράπεζα με ΔΚΕ Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας της τάξης 5,75-6,375% θα πρέπει να διατηρήσει το 60% των κερδών της για το ερχόμενο έτος, δηλαδή τα μερίσματα, μόνους και επαναγορά μετοχών δεν θα υπερβαίνουν το 40%).

4.4.2.3. Βασιλεία III: ανώτατο όριο countercyclical capital buffer

Στη διάρκεια μίας ύφεσης οι ζημιές που μπορεί να υποστεί ο τραπεζικός τομέας μπορεί να είναι πολύ μεγάλες, ειδικά όταν η ύφεση ακολουθεί μία περίοδο μεγάλης πιστωτικής ανάπτυξης. Οι απώλειες αυτές μπορεί να είναι τόσο μεγάλες που να είναι σε θέση να αποσταθεροποιήσουν ολόκληρο τον τραπεζικό τομέα και να τον θέσουν σε μία περιδίνηση σε φαύλο κύκλο, όπου τα οικονομικά προβλήματα του κλάδου μεταφέρονται στην πραγματική οικονομία και όπου με την σειρά της θα επηρεάζει τον τραπεζικό κλάδο. Για τον λόγο αυτό είναι σημαντικό όπως δημιουργηθούν οι κατάλληλες πολιτικές που θα αποτρέψουν την εκτροπή όταν οι κίνδυνοι αυξάνονται.

Η θέσπιση ανώτατου ορίου countercyclical capital buffer έχει ως στόχο την διασφάλιση των κεφαλαιακών απαιτήσεων λαμβάνοντας υπόψη το μακροοικονομικό περιβάλλον και τον

οικονομικό κύκλο. Είναι στα καθήκοντα των εποπτικών αρχών κάθε χώρας η εξέταση της πιθανότητας υπερβολικού δανεισμού από τις τράπεζες και να διασφαλίζουν ότι οι τράπεζες έχουν απόθεμα κεφαλαίου για προστασία από ενδεχόμενους μελλοντικούς κινδύνους και ζημιές.

Η Επιτροπή της Βασιλείας ορίζει μία αρχή η οποία θα αναλαμβάνει να θέτει το ύψος του countercyclical capital buffer. Σε περίοδο πιστωτικής επέκτασης που συσσωρεύεται κίνδυνος σε ολόκληρο το σύστημα, η αρχή θα αυξάνει το ύψος του countercyclical capital buffer, που μπορεί να κυμαίνεται από 0-2,5% (ανάλογα με τα σταθμισμένα στοιχεία του Ενεργητικού και την έκταση των κινδύνων). Το ύψος του countercyclical capital buffer για την κάθε τράπεζα διαμορφώνεται επίσης σε σχέση και με την γεωγραφική σύνθεση του χαρτοφυλακίου πιστώσεων.

Πίνακας 4.4: Countercyclical Capital Buffer- Πρότυπα Διατήρησης Ελάχιστου Κεφαλαίου

COMMON EQUITY TIER 1	ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ
4,5%-5,75%	100%
>5,75%-7,0%	80%
>7,0%-8,25%	60%
>8,25%-9,5%	40%
>9,5%	0%

Πηγή: Basel Committee on Banking Supervision, <https://www.bis.org/bcb/>

Στον παραπάνω πίνακα αποτυπώνονται τα ποσοστά διατήρησης των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών ανάλογα με τα διαφορετικά επίπεδα Common Equity Tier 1.

Οι τράπεζες αναλαμβάνουν επίσης την υποχρέωση να δημοσιοποιούν την γεωγραφική κατανομή των πιστωτικών τους ανοιγμάτων με την ίδια τουλάχιστον συχνότητα όπως και οι ελάχιστες κεφαλαιακές τους απαιτήσεις.

4.3.3. Βασιλεία III: Μεταρρυθμίσεις στον Κίνδυνο Αντισυμβαλλομένου

Πέρα από τα θέματα βελτίωσης ποιότητας και μεγέθους κεφαλαιακής βάσης, αναδείχθηκε και η ανάγκη διασφάλισης ότι έχει συμπεριληφθεί το σύνολο των κινδύνων στο πλαίσιο του κεφαλαίου. Άλλωστε ένας κύριος παράγοντας του βάθους της κρίσης ήταν η αποτυχία του να καταπολεμηθούν οι κίνδυνοι όλων των στοιχείων εκτός Ισολογισμού και αυτοί που προέκυπταν από ανοίγματα σε παράγωγα. Από το 2013 εφαρμόστηκαν μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση των μέτρων κατά του κινδύνου αντισυμβαλλομένου από παράγωγα τραπεζών, swaps και λοιπές συμφωνίες επαναγοράς τίτλων και τις λοιπές χρηματοδοτικές δραστηριότητες. Για να γίνει αυτό εφικτό έπρεπε να προσδιοριστεί ο σχετικός κίνδυνος και να γίνουν μεταρρυθμίσεις ώστε οι τράπεζες να χρησιμοποιούν τρέχοντα δεδομένα της αγοράς για τις μεγαλύτερες κεφαλαιακές απαιτήσεις στο χαρτοφυλάκιό τους, όπως επίσης και δεδομένα της τελευταίας τριετίας για την εκτίμηση των παραμέτρων του υπολογισμού κινδύνου, τα οποία στο εξής οφείλουν να επανεξετάζουν ανά τρίμηνο τουλάχιστον.

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές είχαν σαν αποτέλεσμα την αύξηση των κεφαλαιακών αποθεμάτων ασφαλείας και μείωσαν τον συστημικό κίνδυνο στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, ενώ παρείχαν επιπλέον κίνητρα για την ενίσχυση των μέτρων διαχείρισης κινδύνου των αντισυμβαλλομένων από πιστωτικά ανοίγματα. Η Επιτροπή της Βασιλείας κατόρθωσε να διαμορφώσει περισσότερο ασφαλή πρότυπα διαχείρισης του κινδύνου αντισυμβαλλόμενου, ειδικά σε περιπτώσεις όπου αυξάνεται η έκθεση στον κίνδυνο όταν η πιστωτική ικανότητα του αντισυμβαλλόμενου μειώνεται.

4.3.4. Βασιλεία III: Μεταρρυθμίσεις στον Δείκτη Μόχλευσης

Ένα ακόμα βασικό χαρακτηριστικό της κρίσης ήταν η υπερβολική συσσώρευση μόχλευσης, εντός και εκτός Ισολογισμού του τραπεζικού συστήματος. Για τον λόγο αυτό η Επιτροπή της Βασιλείας θέσπισε έναν δείκτη που θα μπορούσε να λειτουργήσει ως ένα συμπληρωματικό μέτρο για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Ο δείκτης μόχλευσης είχε ως σκοπό την αποτελεσματική συγκράτηση της αύξησης της μόχλευσης στις τράπεζες και υπολογίζεται ως ο μηνιαίος μέσος δείκτης μόχλευσης του τελευταίου τριμήνου. Κατά την αρχή του μέτρου η Επιτροπή της Βασιλείας έθεσε ως όριο του δείκτη μόχλευσης το 3% για την περίοδο 1/01/2013-

01/01/2017 και στην μεταβατική περίοδο από την 01/01/2011 η Επιτροπή συγκέντρωσε δεδομένα της τραπεζικής μόχλευσης για να εκτιμήσει το σωστό ποσοστό μόχλευσης ανά κάθε τύπο τραπεζικού επιχειρηματικού μοντέλου.

4.3.5 Βασιλεία III: Μεταρρυθμίσεις στον Κίνδυνο Ρευστότητας

Για την σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος είναι απαραίτητη προϋπόθεση οι ισχυρές κεφαλαιακές απαιτήσεις και για την ενίσχυσή τους είναι σημαντική η ισχυρή βάση ρευστότητας που θα υποστηρίζεται από ικανά εποπτικά πρότυπα, τα οποία όμως δεν υπήρχαν κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Η Επιτροπή εισήγαγε διεθνή και εναρμονισμένα πρότυπα για την ρευστότητα και με τον ίδιο τρόπο που εισήγαγαν τα διεθνή πρότυπα αναφορικά με το κεφάλαιο, τα νεοεισηχθέντα πρότυπα ρευστότητας θέσπισαν τις ελάχιστες απαιτήσεις ρευστότητας και προώθησαν έναν διεθνή τραπεζικό ανταγωνισμό με ίσους όρους (BIS, 2013).

Τα πρότυπα ρευστότητας αναπτύχθηκαν για την ταυτόχρονη επίτευξη ενός διπλού στόχου. Ο πρώτος στόχος ήταν η προώθηση ενός βραχυπρόθεσμου σεναρίου αντοχής κινδύνου των τραπεζών μέσα από την εξασφάλιση επαρκών αποθεμάτων ρευστότητας για την επιβίωση σε περίπτωση ενός ακραίου φαινομένου μηνιαίας διάρκειας. Η Επιτροπή της Βασιλείας εισήγαγε τον Δείκτη Κάλυψης Ρευστότητας (L.C.R.) για τον στόχο αυτό. Η προώθηση της ανθεκτικότητας σε πιθανές μελλοντικές ανωμαλίες ρευστότητας μικρής διάρκειας, θεωρήθηκε ότι θα μπορούσε να συμβάλει στην διασφάλιση ότι οι τράπεζες θα έχουν πρόσβαση σε επαρκή και ποιοτικά ρευστοποιήσιμα στοιχεία του Ενεργητικού τους για την αντιμετώπιση μεγάλων ταμειακών εκροών σε περίπτωση που αντιμετωπίσουν ένα σημαντικό αλλά βραχυπρόθεσμο stress σενάριο και το οποίο σχεδιάστηκε υπό την επιρροή της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007 και περιλαμβάνει:

- Μεγάλη υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της Τράπεζας
- Σημαντική απώλεια καταθέσεων
- Αύξηση των εξασφαλισμένων κουρεμάτων (haircuts)
- Αύξηση των derivative collateral calls και substantial calls που μπορεί να περιλαμβάνουν διευκολύνσεις σε πιστωτικό επίπεδο αλλά και επίπεδο ρευστότητας. (BIS, 2013)

Ο άλλος στόχος ήταν η προώθηση της ικανότητας στην προσαρμοστικότητα των τραπεζών μακροχρόνια, με την δημιουργία επιπλέον κινήτρων για την χρηματοδότηση των τραπεζικών δραστηριοτήτων από μία σταθερή πηγή χρηματοδότησης σε περισσότερο μόνιμη βάση. Η Επιτροπή εισήγαγε για τον σκοπό αυτό τον Δείκτη Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης ετήσιας βάσης για την παροχή βιώσιμης δομής στις υποχρεώσεις και τα περιουσιακά στοιχεία των τραπεζών.

Ο Δείκτης της Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης χρειάζεται κάποια ελάχιστα ποσά που θα προέρχονται από σταθερές πηγές χρηματοδότησης μιας τράπεζας (ανάλογα με το προφίλ ρευστότητας της τράπεζας και των περιουσιακών της στοιχείων), αλλά επιπλέον τη δυνατότητα για την κάλυψη ενδεχομένων αναγκών ρευστότητας που απορρέουν από το σύνολο των εκτός Ισολογισμού υποχρεώσεις σε ετήσια βάση. Σε τελική ανάλυση ο Δείκτης αυτός έχει στόχο τον περιορισμό της υπερβολικής εξάρτησης από βραχυπρόθεσμες χονδρικές χρηματοδοτήσεις σε περίοδο έντονης διακύμανσης της αγοράς και την ενθάρρυνση της καλύτερης εκτίμησης του κινδύνου ρευστότητας τόσο για τα εντός όσο και για τα εκτός Ισολογισμού στοιχεία (BIS 2014).

4.4 Συμπεράσματα Κεφαλαίου

Μεταπολεμικά και καθώς το παγκόσμιο τραπεζικό σύστημα διαφοροποιήθηκε για να προλάβει τις διεθνείς εξελίξεις οικονομικά, κρίθηκε απαραίτητη η σταδιακή ρύθμιση των κανόνων που θα διέπουν ένα περισσότερο παγκοσμιοποιημένο και ενοποιημένο σύστημα. Η κατάρρευση του Breton Woods και η διάλυση των Σταθερών Συναλλαγματικών Ισοτιμιών στη σκιά του παγκόσμιου οικονομικού ανταγωνισμού (και των πετρελαϊκών κρίσεων που ακολούθησαν), έκαναν απαραίτητες ομοιόμορφες μεταρρυθμίσεις στο τραπεζικό σύστημα του οποίου η σταθερότητα είχε γίνει κατανοητό ότι ήταν σε θέση να επηρεάσει τον οικονομικό κύκλο της ανάπτυξης διεθνώς.

Η Επιτροπή της Βασιλείας αρχικά ασχολήθηκε με την αποσώβηση του συναλλαγματικού κινδύνου που προέκυψε από την κατάρρευση του Breton Woods και εισήγαγε τα πρώτα εποπτικά εργαλεία για την εύρυθμη λειτουργία των τραπεζών.

Η επέκταση των τραπεζικών δραστηριοτήτων και η ολοένα και περισσότερο περίπλοκη δομή της επιχειρηματικής δραστηριότητας έφεραν την αναγκαιότητα της επικαιροποίησης των κανόνων λειτουργίας των τραπεζών επεκτείνοντας τους κανόνες για την εποπτεία των κεφαλαίων, θέτοντας ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις και λαμβάνοντας υπόψη του λειτουργικούς κινδύνους και κανόνες για την πειθαρχία της αγοράς.

Η πρόσφατη οικονομική που επηρέασε την παγκόσμια οικονομία και που είχε ως απαρχή την αυξημένη έκθεση ορισμένων τραπεζών σε κινδύνους, έκανε απαραίτητη τη ριζική μεταρρύθμιση της λειτουργίας του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος με τρόπο που θα ήταν σίγουρη η αποτροπή ανάλογου τέτοιου περιστατικού στο μέλλον. Η Βασιλεία III αναμόρφωσε την λειτουργία των τραπεζών και έβαλε φρένο στην αύξηση της κερδοφορίας μέσω κερδοσκοπίας η οποία όμως τις άφηγε ολοένα και περαιτέρω πιο έκθετες σε κινδύνους από τους οποίους κινδύνευε ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα εάν διαταρασσόταν το ευνοϊκό κλίμα στις διεθνείς χρηματαγορές και κεφαλαιαγορές. Οι μεταρρυθμίσεις που προτάθηκαν ενδυνάμωναν το τραπεζικό ρυθμιστικό πλαίσιο, που αν και μείωνε το περιθώριο κέρδους τους μεσοπρόθεσμα, βοηθούν στην αύξηση της μακροπρόθεσμης ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας επίσης μέριμνα για την αντιμετώπιση ενός ευρέως φάσματος κινδύνων τα οποία παράγει η ίδια η λειτουργία του τραπεζικού συστήματος. Σταδιακά από το 2013 άρχισαν να εφαρμόζονται οι νέες προτάσεις που αφορούσαν τη διαφοροποίηση των Εποπτικών Κεφαλαίων (εισαγωγή δύο ανώτατων ορίων

capital conversation buffer, countercyclical capital buffer) την διαφοροποίηση των Κινδύνων Αντισυμβαλλομένων με αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων, το καθορισμό του Δείκτη Μόχλευσης στο 3% (που λειτουργεί συμπληρωματικά στον Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας) και την εισαγωγή δύο νέων εποπτικών δεικτών για την αντιμετώπιση του Κινδύνου Ρευστότητας (Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας, Δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης).

Η επιτυχία των παραπάνω μεταρρυθμίσεων και ο βαθμός τήρησής τους από τις Τράπεζες μένει να αποδειχτεί από τις αντοχές που θα επιδείξει το τραπεζικό σύστημα στην επόμενη μη ευνοϊκή συγκυρία που θα μεταστρέψει τον οικονομικό κύκλο του συστήματος.

Βιβλιογραφία Κεφαλαίου

- Bank of International Settlements, Basel Committee of Banking Supervision, Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and Liquidity Risk Monitoring, Tools. Jan 2013 <https://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf>
- Bank of International Settlements, Basel Committee of Banking Supervision, Basel III: The Net Stable Funding Ratio, Oct 2014 <https://www.bis.org/bcbs/publ/d295.pdf>
- Bank of International Settlements, Basel Committee of Banking Supervision, Basel III: Finalising post-crisis reforms, Dec. 2017 <https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.pdf>
- Bank of International Settlements, Basel Committee of Banking Supervision, Basel III: Minimum Capital Requirements for Market Risk, Jan. 2019 <https://www.bis.org/bcbs/publ/d457.pdf>
- Bank of International Settlements, Basel Committee of Banking Supervision, Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems (revised), June 2011 <https://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>
- BIS, Basel Committee of Banking Supervision, Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, Dec. 2010,
- BIS, Basel Committee of Banking Supervision, Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, Dec.2010,
- BIS, Basel Committee of Banking Supervision, Guidance for national authorities operating the countercyclical capital buffer, (Dec.2010)»,
- BIS, Basel Committee of Banking Supervision, Guidance for national authorities operating the countercyclical capital buffer, (Dec.2010)»,
- BIS, Basel Committee of Banking Supervision, Basle Capital Accord: Treatment of Potential Exposure for Off-Balance-Sheet Items, Apr. 1995
- BIS, Basel Committee of Banking Supervision, Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks, Jan. 1996 <https://www.bis.org/publ/bcbs24.pdf>
- BIS, Basel Committee of Banking Supervision, Basel II International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, Jun. 2004 <https://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf>
- BIS, Basel Committee of Banking Supervision, Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards (revised framework), Jun. 2006 <https://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>
- Grant, J. and Kirchmaier, T. (2005) “Corporate Ownership Structure and Performance in Europe”, European Management Review, 2(3), pp. 231-245
- Smith, G. S., Rofe, S., Global Perspectives on the Bretton Woods Conference and the Post-War World Order, The World of the Roosevelts, Cham, Springer 2017

5. Συμπεράσματα

Η επιμέτρηση, η αξιολόγηση και η διαχείριση των χρηματοοικονομικών κινδύνων στους οποίους εκτίθενται επιχειρήσεις, οργανισμοί και επενδυτές βρίσκονται στο επίκεντρο των γεγονότων τις τελευταίες δεκαετίες, καθώς είναι συνυφασμένοι με τις διακυμάνσεις των αγορών, οι οποίες είναι πέραν από τον έλεγχο οποιουσδήποτε συμβαλλόμενου μέρους. Όλες οι οικονομικές πράξεις χαρακτηρίζονται από μεταβλητότητα ή αστάθεια όσο αφορά τις πιθανές τους τιμές ή τις πιθανές τους μελλοντικές εξελίξεις. Το κέρδος ή η ζημιά από μια αγοροπωλησία (ή συναλλαγή ή επένδυση) ενός περιουσιακού στοιχείου είναι η λεγόμενη απόδοση. Σε γενικές γραμμές η συναλλαγή ή η επένδυση σε ένα οποιοδήποτε περιουσιακό στοιχείο θα έχει ένα μελλοντικό αποτέλεσμα κάποιο κέρδος ή κάποια ζημιά όπου το επίπεδό τους θα είναι επίσης άγνωστο εκ των προτέρων. Επομένως, γίνεται σαφές ότι η αστάθεια και η μεταβλητότητα στις τιμές των διάφορων αγορών προκαλεί αντίστοιχη αστάθεια και μεταβλητότητα στις αποδόσεις, δηλαδή στο τελικό αποτέλεσμα που προκύπτει από μια συναλλαγή ενός περιουσιακού στοιχείου. Η εκτίμηση του κινδύνου είναι μια ιδιαίτερα σημαντική διαδικασία στο πλαίσιο της διαχείρισης κινδύνου. Πρέπει να προσεγγίζει μεθοδικά όλους τους κινδύνους και θα πρέπει να παρέχει τη διασφάλιση ότι υπάρχουν μέτρα ελέγχου σε εφαρμογή κατάλληλα και ότι οι διαδικασίες κατανοούνται και ακολουθούνται. Η διεργασία διαχείρισης κινδύνου είναι ένα ολοκληρωμένο σύνολο εργαλείων και τεχνικών για χρήση στα διάφορα στάδια της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Όπως έγινε φανερό στο σύνολο της έως τώρα εργασίας η αβεβαιότητα αποτελεί ένα βασικό κριτήριο των ατόμων που ασκούν χρηματοοικονομικές συναλλαγές που επηρεάζει ιδιαίτερα τις αποφάσεις τους. Από το πόσο καλά πληροφορημένοι είναι ή τι εμπειρία έχουν συσσωρεύσει πάνω σε διάφορα μεγέθη που εξετάζουν και τους απασχολούν εξαρτώνται και οι μελλοντικές επενδυτικές αποφάσεις τους. Αν ληφθεί υπ όψιν ότι αυτό που παίζει τον μεγαλύτερο ρόλο είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους τους από τις αποφάσεις που θα λάβουν ή η ελαχιστοποίηση των απωλειών σε περιπτώσεις εκτάκτων γεγονότων που δεν μπορούσαν να προβλεφθούν από πριν καταλαβαίνει κανείς ότι η μέτρηση της αβεβαιότητας αποτελεί ένα πολύ σημαντικό εργαλείο το οποίο μπορεί να δεσμεύσει πληροφόρηση τόσο για την ψυχολογία των εν λόγω ατόμων όσο και για τις μελλοντικές τους προσδοκίες.

Η ανάλυση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς και του τρόπου λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων έκαναν σαφή την χρησιμότητα και αναγκαιότητα τους στην οικονομική ανάπτυξη καθώς εάν αυτά εξέλειπαν θα έπρεπε να δημιουργηθεί ένα απίστευτα σύνθετο πλέγμα οικονομικών συνθηκών που θα μπορούσαν να διευκολύνουν τις συναλλαγές. Μάλιστα καθορίζουν σε τόσο μεγάλο βαθμό τις οικονομικές σχέσεις μεταξύ φυσικών και νομικών προσώπων που θα ήταν πολύ δύσκολο να δημιουργήσουμε ένα εναλλακτικό οικονομικό μοντέλο που θα είχε το ίδιο αποτέλεσμα στην τεχνολογική, κοινωνική και πολιτική ανάπτυξη και οικονομική μεγέθυνση. Η επέκταση της λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων η εξέλιξη της τεχνολογίας και η εμφάνιση νέων και περισσότερο πολύπλοκων χρηματοοικονομικών εργαλείων δημιούργησαν κινδύνους τόσο για την δική τους λειτουργία όσο και το σύνολο των προσώπων που άμεσα ή έμμεσα επηρεάζονται από αυτά. Καθώς η οικονομική δραστηριότητα και η πορεία των οικονομικών επιλογών έχουν διαφορετικά κίνητρα και εντάσσονται σε ένα πλαίσιο που η κάθε οικονομική επιλογή δεν είναι στατική, αλλά επηρεάζεται ποικιλότροπα από το περιβάλλον, η αναγνώριση του συνόλου των κινδύνων που σχετίζονται με τις οικονομικές μας επιλογές είναι μάλλον αδύνατη. Μπορούμε όμως να προσπαθήσουμε να εστιάσουμε κάθε φορά στους παράγοντες κινδύνου που έχουν στατιστικά μεγαλύτερη πιθανότητα εμφάνισης και που αν και δεν ανιχνεύεται κάθε φορά η πηγή τους, είμαστε σε θέση να αναγνωρίσουμε τον τρόπο που μας επηρεάζει.

Η αναγνώριση και ταυτοποίησή των κινδύνων αποτελεί το πρώτο στάδιο για την διαχείρισή τους, εννοώντας το σύνολο των ενεργειών που αφορούν στην ανάλυση και αντιμετώπιση τους, και είναι μία δυναμική διαδικασία που έχει εξελιχθεί να καλύψει το σύνολο των εργασιών των χρηματοοικονομικών οργανισμών σε ένα μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από αύξηση της ταχύτητας κυκλοφορίας του χρήματος, τα ολοένα περισσότερο περίπλοκα χρηματοοικονομικά εργαλεία (παράγωγα), την απελευθέρωση των αγορών, την ανάληψη δραστηριοτήτων υψηλού κινδύνου, αλλά και τη συνεχή αναζήτηση επικερδέστερων (άρα και περισσότερο επισφαλών) επενδύσεων. Σε δεύτερη φάση γίνεται ο υπολογισμός των ταυτοποιημένων κινδύνων και γίνεται η αποτίμησή τους και εισάγονται στο χαρτοφυλάκιο των οργανισμών. Ο υπολογισμός αντιλαμβανόμαστε ότι είναι εξίσου επίπονη διαδικασία με την ταυτοποίηση, καθώς οι οικονομικές μεταβλητές διαφοροποιούνται διαρκώς ενώ το τρίτο στάδιο της διαχείρισης του κινδύνου αφορά τις αποφάσεις λήψης επενδυτικών πρωτοβουλιών.

Η προσπάθεια του τραπεζικού συστήματος να προλάβει τις διεθνείς εξελίξεις μεταπολεμικά δημιούργησε την ανάγκη ρύθμισης των κανόνων που θα διέπουν ένα περισσότερο παγκοσμιοποιημένο και ενοποιημένο σύστημα. Η Επιτροπή της Βασιλείας αρχικά ασχολήθηκε με την αποσώβηση του συναλλαγματικού κινδύνου που προέκυψε από την κατάρρευση του Breton Woods και εισήγαγε τα πρώτα εποπτικά εργαλεία για την εύρυθμη λειτουργία των τραπεζών, ενώ η επέκταση των τραπεζικών δραστηριοτήτων σύντομα ανέδειξαν την αναγκαιότητα επικαιροποίησης των κανόνων λειτουργίας των τραπεζών και θέσπισης επιπλέον κανόνων για την κεφαλαιακή εποπτεία καθώς οι λειτουργικοί κίνδυνοι άρχισαν να γίνονται περισσότερο πειστικοί στην σταθερότητα του συστήματος.

Η τρίτη αναθεώρηση των κανονισμών λειτουργίας των τραπεζών, ή Βασιλεία III, επιχείρησε να θέσει όρια στις κερδοσκοπικές τάσεις των τραπεζών που τις άφηναν περισσότερο εκτεθειμένες σε κινδύνους, θέλοντας να αυξηθεί η ανθεκτικότητά τους σε περιόδους πίεσης και να αποφευχθούν στο μέλλον νέες κρίσεις που θα είχαν την αφετηρία τους σε αποτυχίες του τραπεζικού συστήματος.